

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΛΑΥΔΟΣ

Έτος 61 – Τεύχος 6

Ίούνιος 2012

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἰπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2014 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: Ἀρχμ. Νικόδημος Σκρέττας, Ἀρχμ. Σωτήριος Κοσμόπουλος, Ἀρχμ. Ἀγαθάγγελος Κόκλας, Ἀρχμ. Ἀμβρόσιος Γκουρβέλος, Πρωτ. Θεμιστοκλῆς Χριστοδούλου, Καθηγ. Κων/νος Κορναράκης – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΓΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαίος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο: Ἔργο Ἐπαμινώνδα Θωμόπουλου, *Θερισμός*.

ἐγκάτοικου στό κελί Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ στίς Καρυές τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Τό Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιά τό γλωσσικό ἴδιωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 61

Ίούνιος 2012

Τεύχος 6

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Είσοδικόν	3
ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Κλήρος και λαός στη θεία Ευχαριστία	4
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Τί άποτελεϊ ή επί του Όρους Όμιλία του Όησοϋ;	8
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ	
Περιοκοπές άπό την Άποκάλυψη στη θεία Λατρεία	9
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ	
Ό λόγος της Έκκλησίας και ό σύγχρονος άνθρωπος (ε)	13
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ	
Τρόπος ζωής (θρησκευτικό βίωμα) και κατήχηση	15
ΑΡΧΙΜ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	
Η Ματθαίου	17
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ο. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑΣ	
Σύγχρονες αίρέσεις και πολιτική	20
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Σέ ώρα δειλινοϋ στό κοιμητήριο	22
ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ	
Ό προφήτης Άμώς	24
Έπικοινωνία	26
Ό Βιβλιοθήκη του Έφημεριϋ	28
Βιβλιοπαρουσίαση	29
Μηνολόγιο	31

«Τί λοιπόν; Εἶναι Θεός τό Πνεῦμα; Βεβαιότατα. Καί τί ἄλλο, εἶναι ὁμοούσιο; Ἄσφαλῶς, ἐφόσον εἶναι Θεός.

Ἄλλά ποιός προσκύνησε ποτέ τό Πνεῦμα; ἰσχυρίζεται (ὁ αἰρετικός). Ποιός (ἀπό τούς ἁγίους) τῆς Παλαιᾶς ἤ τῆς Καινῆς Διαθήκης; Ποιός προσευχήθηκε σ' αὐτό; Ποῦ εἶναι γραμμένο ὅτι πρέπει νά τό προσκυνοῦμε ἤ νά προσευχόμεσθε σ' αὐτό; Καί ἀπό ποῦ τό ἔχεις πάρει; Τήν πιό πλήρη αἰτιολόγησι θά τή δώσουμε ἀργότερα, ὅταν συζητήσουμε γιά τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως πού δέν ἀπαντοῦν στήν Γραφή. Τώρα θά εἶναι ἀρκετό νά ποῦμε μόνο αὐτό: Τό Πνεῦμα εἶναι αὐτό, μέσα ἀπό τό ὁποῖο προσκυνοῦμε τόν Θεό καί μέ τή βοήθεια τοῦ ὁποίου προσευχόμεσθε. Διότι Πνεῦμα λέγει ἡ Γραφή πῶς εἶναι ὁ Θεός καί αὐτοί πού τόν λατρεύουν πρέπει νά τόν λατρεύουν μέ τή δύναμη τοῦ Πνεύματος, πού φανερώνει τήν ἀλήθεια. Καί ἄλλοῦ λέγει πάλι ἡ Γραφή: Ἐμεῖς δέν ξέρουμε οὔτε τί οὔτε πῶς νά προσευχηθοῦμε. Τό Πνεῦμα ὅμως μεσιτεύει τό ἴδιο στό Θεό γιά μᾶς μέ στεναγμούς πού δέν μποροῦν νά ἐκφραστοῦν μέ λέξεις. Καί ἄλλοῦ: Θά προσευχηθῶ μέ τό Πνεῦμα. Τό νά προσκυνῶ λοιπόν τό Πνεῦμα ἤ νά προσεύχομαι, δέν μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι τίποτε ἄλλο παρά τό ὅτι τό ἴδιο τό Πνεῦμα προσφέρει στόν ἑαυτό του τήν προσευχή καί τήν προσκύνησι. Ποιός ἀπό τούς ἔνθεους καί ἀπό αὐτούς, πού γνωρίζουν πολύ καλά, δέν θά ἐπαινοῦσε αὐτό τό πρᾶγμα, ὅτι δηλαδή ἡ προσκύνησι τοῦ ἑνός, καί τῶν τριῶν εἶναι προσκύνησι, ἀφοῦ εἶναι ὁμότιμη καί στά τρία πρόσωπα ἡ ἀξία καί ἡ θεότητα; Καί βέβαια οὔτε ἐκεῖνο πού λέγεται στή Γραφή θά φοβηθῶ, ὅτι δηλαδή τά πάντα ἔχουν γίνει μέσω τοῦ Υἱοῦ, σάν νά ἦταν ἓνα ἀπό τά πάντα καί τό ἅγιο Πνεῦμα».

(Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Λόγος ΛΑ' Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄπό τό βιβλίο: «Μιλᾷ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος».

Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
Ἀθήνα 1991², σσ. 93-94).

Σεβαστοί πατέρες,

τήν ἔννοια τῆς ἱερωσύνης, τί δηλαδή σημαίνει κληρὸς καὶ λαός, ἀνιχνεύει σέ ὅσα συμβαίνουν κατὰ τὴν θεία Εὐχαριστία ὁ κ. Δημήτρης Μαυρόπουλος μέ τό ἄρθρο του «Κληρὸς καὶ λαός στή θεία Εὐχαριστία» στή στήλη *Προσόμοια* τοῦ τεύχους αὐτοῦ. «Τί ἀποτελεῖ ἡ ἐπί τοῦ Ὁρους Ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ» μᾶς ἐξηγεῖ ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου στή στήλη *Τίνα μέ λέγουσι οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* καί ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς πραγματεύεται στή στήλη *Πρός Ἐκκλησιασμόν* τό θέμα «Περικοπές ἀπό τὴν Ἀποκάλυψη στή θεία Λατρεία» καί τὴν ὡς τώρα μὴ ἀξιοποίηση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τῆς Κ. Διαθήκης στή Λατρεία.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Κορναράκης, στό ἄρθρο του «Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (Ε΄), πού θά βρεῖτε στή στήλη *Διλήμματα*, ἀναφέρεται στό πρόβλημα τῆς παθογένειας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου καί τῶν προβλημάτων πού προκύπτουν ἀπό μία γλώσσα μὴ πηγαία ἀλλά κανονιστική. «Τρόπος ζωῆς (θρησκευτικό βίωμα) καί κατήχηση», εἶναι τό θέμα μέ τό ὁποῖο καταγίνεται ὁ κ. Ἀλέξανδρος Καριώτογλου στή στήλη *Πρός Κατήχησιν*, ὅπου ὑπογραμμίζεται ἡ σημασία τῆς βίωσης καί τῆς ἐδραίωσης τῆς ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας, τόσο στόν κατηχητή ὅσο καί στόν κατηχούμενο, ὅταν ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τους φιλτράρεται μέσα ἀπό τὴν πίστη. Στή *Διακονία τοῦ Λόγου* ὁ π. Νικόδημος Εὐσταθίου ἀναλύει τό Εὐαγγέλιο τῆς Κυριακῆς Ἡ Ματθαίου, τό ὁποῖο διηγεῖται τὴν εὐλογία τῶν πέντε ἄρτων. Τό ἐπίκαιρο ἄρθρο τοῦ π. Σωτηρίου Ἀθανασοῦλια «Σύγχρονες αἱρέσεις καί πολιτική» φιλοξενεῖται στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* καί ὁ π. Κωνσταντῖνος Καλλιανός καταγράφει βιωματικά σκέψεις «Σέ ὦρα δειλινοῦ στό κοιμητήριο» στίς *Ἐφημεριακές Ἰχνηλασίες*.

Τόν Προφήτη Ἀμώς παρουσιάζει στό *Συναξάριον* ὁ κ. Νικόλαος Δρατσέλλας, στήν *Ἐπικοινωνία* ἡ καθηγήτρια κ. Ἐλένη Βλαχοπούλου καταθέτει προσωπογραφία ἑνός μεγάλου ἀγνώστου στό εὐρύ κοινό «Σαμαρείτη», ὁ κ. Στ. Τερζῆς ἀπαριθμεῖ τίτλους νέων βιβλίων στήν *Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου*. Ἡ κ. Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη τέλος προτείνει νέα βιβλία στήν *Βιβλιοπαρουσίαση* καί καταγράφει πολλές πληροφορίες στό *Μηνολόγιο*. Ἀπό τό τεῦχος αὐτό λείπει ἡ συνεργασία τοῦ π. Γεωργίου Βαμβακίδη, διότι ὅπως ὁ ἴδιος μᾶς ἐνημέρωσε, λόγω τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, θά ἀναμένουμε νεότερα σχετικά μέ τά οἰκονομικά ζητήματα πού ἀφοροῦν στοὺς κληρικούς μετὰ τὴν ἀνάληψη καθηκόντων ἀπό τὴ νέα κυβέρνηση.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντῆς Σύνταξης

Κληρικός και λαός στη θεία Εὐχαριστία

Δημήτρη Μαυρόπουλου

ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΜΕ τί είναι ο ἐπίσκοπος, δηλαδή τί είναι ιερωσύνη, τί σημαίνει κληρικός και τί σημαίνει λαός, πρέπει νά ξαναδοῦμε λίγο τί είναι αὐτό πού γίνεται στη θεία Εὐχαριστία.

Κάθε Κυριακή, ὅταν πηγαίνουμε στη θεία Λειτουργία, κατ' οὐσίαν πηγαίνουμε στη θεία Εὐχαριστία γιά νά τελέσουμε τήν πράξη πού μᾶς παρέδωσε ὁ Χριστός νά ἐπαναλαμβάνομε, μιά πράξη πού τήν τέλεσε ὁ ἴδιος στόν Μυστικό Δεῖπνο ὡς μία εὐχαριστία πρὸς τόν Πατέρα καί τήν διευκρίνισε μέ τήν ἀρχιερατική του προσευχή, ὅπως διασώζεται στό *Κατά Ἰωάννην* εὐαγγέλιο. Ἡ διαφορά τῆς θείας Εὐχαριστίας ἀπό τόν Μυστικό Δεῖπνο εἶναι ὅτι ἐν τῷ μεταξύ ἔχει μεσολαβήσει ἡ Ἀνάσταση καί ἡ Ἀνάληψη. Γι' αὐτό στη θεία Λειτουργία ὅλες οἱ προσευχές ἀπευθύνονται πρὸς τόν Πατέρα. Δέν ἀπευθύνονται πρὸς τόν Υἱό, ἀφοῦ ὁ Υἱός εἶναι πού ἀνάγει τή δημιουργία στόν Πατέρα. (Ἡ μόνη προσευχή πού εἶναι πρὸς τόν Χριστό στη θεία Λειτουργία εἶναι ἡ προσευχή τοῦ ἱερέα, κατά τή διάρκεια τοῦ χερουβικῆ ὕμνου, μέ τήν ὁποία ζητάει ἀπό τόν Χριστό τή δύναμη νά τελέσει τήν Εὐχαριστία ἐν ὀνόματί του).

Ποῖός εἶναι αὐτός πού προσεύχεται στη θεία Εὐχαριστία; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι στη θεία Εὐχαριστία προσεύχεται ὁ Χριστός, δέν προσευχόμαστε ἐμεῖς. Ἡ Ἐκκλησία δέν εἶμαστε ἐμεῖς. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἔχει «Ἐγώ». Ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Χριστός. Ὁ Χριστός λοιπόν προσεύχεται πρὸς τόν Πατέρα. Ἀλλά αὐτός ὁ Χριστός πού προσεύχεται εἶναι σεσαρκωμένος Χριστός. Ὁ Χριστός ἔχει γίνει πραγματικά ἄνθρωπος. Εἶναι καί ἄνθρωπος. Ἔχει πραγματικά ἀνθρώπινη φύση, καί μάλιστα ὁλόκληρη τήν ἀνθρώπινη φύση. Δηλαδή στό πρόσωπό του ὑπάρχει ὁλόκληρη ἡ φύση τοῦ καθενός μας. Ὁ Χριστός εἶναι συγχρόνως καί ὁ καθένας μας, εἶμαστε ὅλοι μας. Αὐτός λοιπόν ὁ Χριστός πού προσεύχεται πρὸς τόν Πατέρα ἀνάγει αὐτήν τήν ἀνθρώπινη φύση –καί ὅ,τι ἡ ἀνθρώπινη φύση συνεπάγεται, δηλαδή ὅλη τήν κτίση– πρὸς τόν Πατέρα. Ἐπομένως ἡ θεία Λειτουργία εἶναι προσφορά τοῦ Χριστοῦ πρὸς τόν Πατέρα.

Ὅμως ὁ Χριστός εἶναι ἀόρατος. Ὁρατός εἶναι αὐτός πού βρίσκεται στόν τόπο τοῦ Χριστοῦ καί εἶναι ὁ τύπος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ, κατά τήν ἔκφραση πού βασιζέται στη θεολογία τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου (2^{ος} αἰ.), «ὁ εἰς τόπον καί τύπον Χριστοῦ εὐρισκόμενος» ἐπίσκοπος¹. Ὅταν ὁ ἐπίσκοπος προσεύχεται ἐν ὀνόματι τοῦ συναγμένου λαοῦ, δέν προσεύχεται ὡς ἄνθρωπος, προσεύχεται ὡς Χριστός. Αὐτό ὑπογραμ-

μίξει όταν, στην αρχή της ευχαριστιακής προσευχής, ξεκινάει με τη φράση «σύ εἶ ὁ προσφέρων καί προσφερόμενος». Ὁ προσφέρων, αὐτός πού προσφέρει τὰ δῶρα, εἶσαι ἐσύ, ὁ Χριστός. Καί ἐπειδὴ εἶσαι ἐσύ, ὁ Χριστός, μπορῶ ἐγώ νά προσφέρω ὡς Χριστός. Αὐτό πρέπει νά τό ξεκαθαρίσουμε. Στή θεία Εὐχαριστία –καί τονίζω ὅτι δέν μιλάω γιά ἄλλες ἀκολουθίες ἢ γιά ἄλλες προσευχές– ἡ προσευχή εἶναι ἀναγωγὴ τοῦ κτιστοῦ στό ἄκτιστο. Τὴν ἀναγωγή τὴν κάνει τό ἄκτιστο, δέν τὴν κάνει τό κτιστό. Τὴν κάνει ὁ Υἱός, ὁ σαρκακωμένος Υἱός, ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱός. Αὐτός ὁ Υἱός, διὰ τοῦ ἐπισκόπου, προσφέρει τὴν κτίση, σύμπασα τὴν κτίση, στὸν Πατέρα. Προσφέρει τὴν κτίση, δηλαδή προσφέρει ὅλους μας, προσφέρει τὴ σάρκα του, τὸν ἑαυτό του, ψωμί καί κρασί, ὅπως ἔχει ὀρίσει ὁ ἴδιος ὁ Υἱός, τὰ προσφέρει ὅλα στὸν Πατέρα. Καί ἔτσι πραγματοποιεῖται αὐτό πού λέμε «Δευτέρα Παρουσία», αὐτό πού λέμε «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ», αὐτό πού λέμε «γαμήλιο δεῖπνο» τῆς Δευτέρας Παρουσίας, αὐτό πού λέμε «γάμοι τοῦ βασιλέως», ὅπως τό ἔχει προδιατυπώσει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός στίς παραβολές του ἢ στίς εἰκόνες πού ἔχει στή διδασκαλία του.

Πῶς πραγματοποιοῦνται ὅλα αὐτά; Ὁ Πατέρας στέλνει πίσω αὐτά τὰ δῶρα πού τοῦ προσέφερε ὁ Υἱός, κι ἔτσι ἐνώνει σύμπασα τὴν κτίση μέ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητας. Θεώνεται ἡ κτίση διὰ τῶν δώρων αὐτῶν τῶν συγκεκριμένων. Αὐτό δηλώνεται ρητὰ στή θεία Λειτουργία: «ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεός ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτά [τά προσκομισθέντα καί ἁγιασθέντα τίμια δῶρα] [...] ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καί τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Ὑπάρχει μία πέμψις καί μία ἀντικατάπεμψις. Τὴν πέμψη τὴν κάνει ὁ Υἱός πρὸς τὸν Πατέρα. Τὴν ἀντικατάπεμψη τὴν κάνει ὁ Πατέρας πρὸς τὸν Υἱό. Ἄλλὰ ὁ Υἱός εἶναι σαρκακωμένος. Κι ὁ Πατέρας ἀντικαταπέμπει τὰ δῶρα σέ αὐτό πού εἶναι ὁ Υἱός, δηλαδή στὸν ἄνθρωπο, δηλαδή στὸν καθένα μας. Καί γι' αὐτό, ὅταν τρῶμε ἀπὸ τό ψωμί αὐτό καί πίνουμε ἀπὸ τό κρασί αὐτό, μιλάμε γιά «κοινωνία». Ὅταν λέμε «κοινωνία» ἐννοοῦμε «κοινωνία θεώσεως». Γινόμαστε ἐκείνη τὴ στιγμή «θεῖον σῶμα». Μπορεῖ νά ἐκπέσουμε αὐτῆς τῆς θεώσεως μόλις φύγουμε ἀπὸ τό τραπέζι τῆς Εὐχαριστίας. Μπορεῖ νά λαχταρήσουμε νά ξαναπᾶμε σ' αὐτὴν τὴν κοινωνία θεώσεως, ὅταν ἐτοιμαζόμαστε νά πᾶμε στό τραπέζι τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ θέωση πραγματοποιεῖται. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν Εὐχαριστία εἴμαστε ὅλοι ἅγιοι. Τὰ ἅγια δῶρα μεταδίδονται σέ ἁγίους. Εἴμαστε ὅλοι ἅγιοι, γιατί εἶναι ἅγιος αὐτός πού τὰ προσφέρει, παίρνοντάς τα ἀπὸ ἐμᾶς καί δίδοντάς τα πάλι σ' ἐμᾶς.

Ὁ Χριστός διὰ τῆς ἀναλήψεως του ὑπάρχει πάντα εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρός. Ὡς Υἱός τοῦ Πατρός δέν ἀπέστη ποτέ τῆς κοινωνίας του μέ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀνάληψη εἶναι ἡ ἐπιστροφή αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ ἐνανθρωπισμένου. Στὴν ἀνάληψη ἡ ἀνθρώπινη φύση δικαιοῦνται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τί θά πεῖ δικαιοῦνται; Ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀποκτᾷ αὐτό πού εἶναι. Ἀποκτᾷ τὴν κατὰ φύσιν πραγματικότητά της. Ἕνας ἄνθρωπος πραγματοποιεῖ εἰς τό διηνεκές τὴν κατὰ φύσιν πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώπου, αὐτό πού πραγματικά εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι σάν κι ἐμᾶς, ἕνας ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ αὐτό πού πέτυχε δέν τό πέτυχε ὁ ἴδιος· τοῦ χάριστηκε διὰ τῆς κενώσεως τῆς θεότητος. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού λέγεται Ἐμμανου-

ήλ, αλλά πού είναι ένωμένος μέ τόν Υἱό τοῦ Πατρός. Θά μπορούσε νά πεί κανείς: ἀφοῦ ἕνας μέσα στήν ἱστορία τό πέτυχε, μπορῶ νά τό πετύχω κι ἐγώ. Αὐτή ἡ διατύπωση εἶναι λογική καί στέκει. Πράγματι μπορῶ νά τό πετύχω κι ἐγώ. Ἐάν κατορθώσω ὄχι νά φτάσω ἐγώ νά ἐνωθῶ μέ τή θεότητα, ἀλλά νά προετοιμάσω τόν ἑαυτό μου νά ἀποδεχτεῖ αὐτή τήν κένωση. Νά ἐπαναληφθεῖ δηλαδή τό μυστήριον τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ ἐντός μου.

Ἡ πείρα τῶν Πατέρων μᾶς λέει τά ἑξῆς: Πρῶτα πρῶτα νά ἐνταχθοῦμε σ' αὐτήν τήν προοπτική. Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη πράξη μας. Γιά νά ἐνταχθοῦμε ἄς ξεχάσουμε τήν πρώτη μας γέννηση καί ἄς ξαναγεννηθοῦμε δεύτερη φορά. (Θυμηθεῖτε τόν διάλογο τοῦ Ἰησοῦ μέ τόν Νικόδημο – «ἐάν δέν γεννηθεῖς ἄνωθεν»²). Βαπτίζομαστε λοιπόν. Σφραγιζόμαστε διά τῆς βαπτίσεως. Ἐντασσόμαστε σέ μία νέα προοπτική. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἐντασσόμαστε σέ μία νέα κοινωνία, σέ μία νέα ἀδελφότητα, σέ μία νέα κοινότητα – κατ' οὐσίαν πρόκειται γιά μιᾶ νέα προοπτική. Ἡ πρώτη προοπτική ἦταν προοπτική θανάτου. Μᾶς γέννησε ἡ μάνα μας γιά νά πεθάνουμε. Ἡ δεύτερη προοπτική εἶναι προοπτική ζωῆς. Μᾶς γεννάει ἡ Ἐκκλησία γιά νά ζήσουμε. Ἐάν κάνουμε λοιπόν αὐτή τήν πρώτη κίνηση, νά βαπτιστοῦμε. Βαπτίζομενοι ἐντασσόμαστε σέ αὐτή τήν προοπτική, καί μαζί μέ ὅσους ἄλλους ἔχουν βαπτιστεῖ φτιάχνουμε μία κοινότητα. Αὐτή ἡ κοινότητα ἀποτελεῖ ἕνα σῶμα. Αὐτό τό σῶμα συνάζεται σέ ἕνα ὄνομα, σέ μία ἀναφορά. Δέν συνάζεται τυχαίως, οὔτε γιά νά κάνουμε παρέα μεταξύ μας. Συνάζεται «ἐν ὀνόματι», ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. Ἐτσι αὐτό τό σῶμα γίνεται σῶμα Χριστοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει χωρίς τό σῶμα του. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ κεφαλή αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἀλλά χωρίς τό σῶμα δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει. Θά μοῦ πεῖτε ἴσως ὅτι εἴμαστε ἀνάξιοι νά ἀποτελέσουμε τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Θά ἀπαντοῦσα ὅτι ἐμεῖς ἴσως πράγματι εἴμαστε ἀνάξιοι, ὑπάρχει ὅμως τό σῶμα τῶν ἁγίων. Κι ὁ Χριστός βρίσκεται πάντα ἐπικεφαλῆς ἑνός σώματος ἁγίων. Γι' αὐτό ἡ ἀγιότητα, ἡ παρουσία τῶν ἁγίων μέσα στήν ἱστορία, δέν εἶναι θέμα ἀπλῶς τιμῆς μερικῶν ἡρωικῶν προσώπων, μερικῶν καλῶν καί ἀγαθῶν καί ἐνάρετων προσώπων, εἶναι ζήτημα δικαιοσύνης τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Ἡ ἀνθρώπινη ἱστορία εἶναι δικαιομένη, ἐπειδή ὑπάρχει τό σῶμα τῶν ἁγίων, ξεκινώντας ἀπό τήν Παναγία καί περνώντας στούς ἄλλους ἁγίους. Μέ αὐτό τό σῶμα ὁ Χριστός εἶναι παρών καί στήν εὐχαριστιακή σύναξη. Στή θεία Εὐχαριστία προσεύχεται βέβαια ὁ Υἱός πρός τόν Πατέρα του, ἀλλά δέν προσεύχεται ὁ ἴδιος του. Προσεύχεται ὡς κεφαλή ἑνός σώματος, ἑνός σώματος ἀνθρώπων πού γεννήθηκαν ἀπό ἐμᾶς, τούς ἀνθρώπους, καί βρίσκονται σέ ὁδοιπορία πρός τή θέωση – μιᾶ διηνεκή σχέση μέ τό ἄκτιστο, μέ τόν Θεό. Αὐτοί εἶναι οἱ ἅγιοι. Ἐπειδή ὑπάρχει αὐτό τό σῶμα τῶν ἁγίων, μᾶς χαρίζεται τό νά εἴμαστε ἅγιοι καί ἐμεῖς. Ἐνωνόμαστε καί ἐμεῖς στό σῶμα αὐτῶν τῶν ἁγίων. Μπορεῖ ὄχι εἰς τό διηνεκές. Ἀλλά τό ζητούμενο εἶναι νά φτάσουμε στήν κατάσταση αὐτῆς τῆς ἀγιότητος.

Ἐάν λοιπόν οἱ Πατέρες μᾶς λένε ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία ἦ, ἄν θέλετε, ἡ θεία Κοινωνία εἶναι «φάρμακο ἀθανασίας», δέν τό λένε μέ ἠθική διάσταση. Ἡ θεία Κοινωνία εἶναι φάρμακο ἀθανασίας, δηλαδή «φάρμακο» ζωῆς αἰωνίου, χωρίς θάνατο,

γιατί μᾶς καθιστᾶ ἀγίους ἐκείνη τή στιγμή. Μᾶς καθιστᾶ ὄντολογικά ἀγίους. Ἡ ὑπαρξή μας θεραπεύεται. Συντελεῖται μιᾶ ἀλλοίωση τῆς ἴδιας τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Μπορεῖ νά μὴν τὴν ἀντέχουμε αὐτὴν τὴν καλὴ ἀλλοίωση. Φεύγοντας ἀπὸ τὴ θεία Εὐχαριστία ἡ φύση ξαναεπαναστατεῖ καὶ ἐπαναλαμβάνεται τὸ λεγόμε- νο προπατορικό ἀμάρτημα. Ξανά ὀρεγόμεστε τὸν Θεό, θέλουμε νά εἴμαστε μέ τὸν Θεό, ἀλλὰ θέλουμε νά εἴμαστε μέ τὸν Θεό μέ τίς δικές μας δυνάμεις, μέ τὴ δική μας αὐτονομημένη ἀντίληψη περὶ ζωῆς. Πασχίζουμε νά κάνουμε τὸ καλό, ὅπως ἐμεῖς τὸ ἀντιλαμβανόμεστε. Κατ' οὐσίαν πασχίζουμε νά κρατήσουμε τὸ «ἐγώ» μας. Ἐκεῖνο πού ἀκόμα δέν ἔχουμε ἐπιτύχει εἶναι νά χαθοῦμε, νά πεθάνουμε, νά τὰ χάσουμε ὅλα. Ἀφοῦ ὅλα μᾶς χαρίζονται, δηλαδή ἡ ἀγιότητα καὶ ἡ θέωση, δέν χρειάζομαστε τίποτα. Μποροῦμε ὅλα νά τὰ χάσουμε. Μποροῦμε, ἀλλὰ δέν μᾶς ἀφήνει ἡ φύση μας νά τὰ χάσουμε. Καὶ τὰ κρατᾶμε. Κρατᾶμε τὸ «ἐγώ» μας, μέχρι κάποια στιγ- μὴ μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα νά συμβεῖ κάτι κάποιο γεγονός, κά- ποιο περιστατικό, μιᾶ ὀδύνη, ἓνας σταυρός, μιᾶ χαρὰ πού θὰ μᾶς δημιουργήσῃ τὴ ρωγμὴ. Κι ἀπὸ τὴ ρωγμὴ αὐτὴ ἀρχίζουμε σιγά-σιγά νά ἀδειάζουμε ἀπὸ τὸ «ἐγώ» μας, μέχρι νά καταφέρουμε – ἂν τὸ καταφέρουμε – νά τὸ χάσουμε ἐντελῶς. Ἐάν δέν χάσεις τὴν ψυχὴ σου, δηλαδή ἂν δέν πεθάνεις, δέν πρόκειται νά ζήσεις, λέει ὁ Χρι- στός. Γιὰ νά κερδίσεις τὴν ψυχὴ σου πρέπει νά τὴν χάσεις, πρέπει νά τὴν σκοτώ- σεις³. Θέλω νά πῶ μ' αὐτὰ ὅτι στὴ θεία Λειτουργία δέν πηγαίνουμε γιὰ νά γίνουμε καλοὶ ἄνθρωποι. Κανένα καθῆκον δέν μᾶς καλεῖ νά πηγαίνουμε στὴ θεία Λειτουργία. Δέν εἶναι ἀμαρτία νά μὴν πηγαίνεις στὴν ἐκκλησία τὴν Κυριακὴ. Κανείς δέν πρόκειται νά σέ τιμωρήσῃ. Ἄπλῶς εἶναι θάνατος νά μὴν πηγαίνεις ἐκεῖ, ἀφοῦ μό- νον ἐκεῖ μπορεῖς νά ὑπάρξεις, ἐκεῖ μόνον μπορεῖς νά ζήσεις.

Ἐνα ἐρώτημα εἶναι τὸ πῶς μποροῦμε νά φτάσουμε μέχρι τὴ θεία Εὐχαριστία. Ἄλλὰ αὐτὸ εἶναι ἓνα ἄλλο θέμα. Πρὶν ἀπ' αὐτὸ θὰ ἔλεγα ὅτι ἀρκεῖ νά φτάνουμε στὴ θεία Εὐχαριστία, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Μάξιμος, ἀκόμα κι ἂν δέν εἴμαστε σέ θέση νά κατανοήσουμε τὰ τελούμενα καὶ συντελούμενα. Ἐκεῖ ἡ παρουσία τοῦ Ἁγί- ου Πνεύματος ἐνεργεῖ διὰ τῆς χάριτος τὴ μεταμορφωτικὴ ἀλλαγὴ⁴. Καὶ βέβαια ἐκεῖ βιώνουμε αὐτὴ τὴν ἐκ πρώτης ὄψεως τραγικὴ ἢ χαροποιό κατάσταση, αὐτὴ τὴ συ- νεχῆ ἐναλλαγὴ: φεύγουμε ἀπὸ τὴ θεία Εὐχαριστία λαχταρώντας αὐτὸ πού χάσαμε· περιμένουμε νά πᾶμε στὴ θεία Εὐχαριστία λαχταρώντας αὐτὸ πού θὰ βροῦμε. Μέ- σα σ' αὐτὴν τὴν ἐναλλαγὴ ἀπὸ Κυριακὴ σέ Κυριακὴ, ἀπὸ εὐχαριστιακὸ τραπέζι σέ εὐχαριστιακὸ τραπέζι παίζεται οὐσιαστικά ἡ ζωὴ μας.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἡ ἔκφραση «εἰς τόπον καὶ τύπον Χριστοῦ», ἀναφερόμενη στό πρόσωπο τοῦ ἐπισκόπου ὡς προέδρου τῆς θείας Εὐχαριστίας, προέρχεται ἀπὸ τὴ θεολογία τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου: «... πα- ραινῶ, ἐν ὁμοσίᾳ Θεοῦ σπουδάσετε πάντα πράσσειν, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τό- πον Θεοῦ» (*Πρὸς Μαγνησίους*, Β' (PG 5, 668B)). Βλ. καὶ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, *Ἐπιστολὴ ρλ'* (PG 78, 272C): «Ὁ γὰρ ἐπίσκοπος εἰς τύπον ὧν τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔργον ἐκείνου πληροῖ».
2. Βλ. *Ἰωάν.* 3,3-5: «Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».
3. *Ματθ.* 17,25: «Ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν».
4. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία*, ΚΔ' (PG 91, 704A).

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

30. Τί ἀποτελεῖ ἡ ἐπί τοῦ Ὑρους Ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ;

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιῦ Φαλήρου, Ἰ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΜΕ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ Ὁ Ἰησοῦς ἀναδεικνύεται ἓνας χαρισματικός διδάσκαλος. Ἐλλωστε, ἡ ἰουδαϊκὴ κοινωνία τῶν χρόνων ἐκείνων προσδοκοῦσε ἓναν ἐσχατολογικὸ διδάσκαλο, καθὼς ξεσηκωνόταν ἀπὸ τὴν ἐλπίδα κάποιου διδασκάλου ἐρμηνείας τῆς Τορᾶ, ἑνὸς προσώπου ὡς τοῦ Μωυσῆ ἢ προφήτου.

Τὸν κύριο ἄξονα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα ἡ ἐπί τοῦ Ὑρους Ὁμιλία του. Αὐτὴ θέτει ὡς ἀρχικὸ γεγονός τῆς ἑναρξῆς τῆς δημόσιας δράσης τοῦ Ἰησοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος μὲ σκοπὸ νὰ ἀντιπαραθέσει στὸν παλαιὸ νόμο τοῦ Ὑρους Σινᾶ τὸ νέο νόμο τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀλήθειας (Μτ. 5-7). Μὲ βάση τὴ θεολογικὴ ἱστορία τοῦ Ματθαίου, προηγῶνται οἱ πειρασμοὶ τοῦ Ἰησοῦ –μετὰ τὴν ἀποκάλυψη τῆς κλήσης του κατὰ τὴ βάπτισμα– καὶ ἔπεται ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔργου του μὲ τὴν διακήρυξη τῆς ἔλευσης τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ στὸ ξεκίνημα τῆς δράσης τοῦ Ἰησοῦ στὴ Γαλιλαία, προτάσσεται ἀπὸ τὸν Ματθαῖο γιὰ λόγους θεολογικὸς καὶ ποιμαντικὸς ὡς «προγραμματικὸ» γεγονὸς ἡ ἐκτενὴς διδασκαλία τοῦ Κυρίου, ἡ ἐπί τοῦ Ὑρους Ὁμιλία του.

Ἡ Ο.Ο. κατέχει πολὺ κεντρικὴ θέση στὴν προοπτικὴ τοῦ πρώτου Εὐαγγελίου στὸν Κανὸνα τῆς Κ.Δ. ὡς «ἐπιτομὴ» τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ. Εἰδικότερα, ἐδῶ διασώζεται σὲ μᾶς ἓνα πολὺ σπου-

δαῖο σῶμα λεκτικῶ ὕλικῶ-λογίων τοῦ Ἰησοῦ. Ἐὰν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τὰ ἀποτελέσματα τῆς περισσότερο ἀπὸ διακόσια χρόνια κριτικῆς ἔρευνας, τότε μποροῦμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι ἡ Ο.Ο. δὲν ἀποτελεῖ μίᾳ ad hoc ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ φιλολογικὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, τὸ ὁποῖο βασίζεται στὴ γραπτὴ καὶ προφορικὴ παράδοση τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ τῆς πρωτοχριστιανικῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος.

Ἐπίσης, ἡ Ο.Ο. ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο καὶ ἐκτενέστερο τμήμα τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ (κεφ. 5-7). Ὁ Ἰησοῦς σκιαγραφεῖται ὡς δυναμικὸς διδάσκαλος, ὡς νέος Μωυσῆς, ὁ ὁποῖος παραδίδει καὶ Αὐτὸς ἐπὶ τοῦ Ὑρους τὴ νέα διδασκαλία του. Ὁ Εὐαγγελιστὴς συνθέτει τὴν ὁμιλία ἀπὸ πηγαῖο ὕλικὸ πού εἶναι διαθέσιμο σὲ αὐτόν.

Γενικά, ἡ Ο.Ο. δὲν ἀποτελεῖ ἓναν κώδικα τελειότητας, οὔτε μίᾳ ἠθικῆ τῆς elite, ἢ ἑνὸς οὐτοπικοῦ ὄνειρου· ἀντιθέτως, τὸ ἀπλὸ νόημα καὶ ὁ ριζοσπαστικὸς λόγος τῆς ἀποβλέπουν στὴν ἀφύπνιση τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴ ριζικὴ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ζωῆς του μὲ τὴ μετάνοια. Μὲ ἄλλα λόγια, στοχεύει στὴ μεταμόρφωση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς σὲ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Πέρα δὲ τῆς θεολογικῆς σπουδαιότητάς της, ἡ Ο.Ο. ἔχει χαρακτηριστῆ ὡς «τὸ διαμάντι τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας».

Περικοπές από τήν Ἀποκάλυψη στή θεία Λατρεία

Τοῦ Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ,
Ἄναπλ. καθηγητῆ Α.Π.Θ.

Η ΑΠΟΨΗ πού ὑπάρχει γιά τήν ἀξιοποίηση τῆς Ἀποκαλύψεως στή Λατρεία εἶναι ὅτι δέν ἐντάχθηκε στόν κύκλο τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους¹, μολονότι ὁ ἀρχικός της προορισμός ἦταν νά ἀναγινώσκειται στή σύναξη τῆς Ἐκκλησίας², καί σέ κάθε περίπτωση «ὑπῆρξε τό κατ' ἰδίαν ἐντρύφημα τῶν πιστῶν, ἰδίως σέ καιρούς χαλεπούς»³.

Πράγματι στίς πηγές τῆς ἀρχαίκτης Ἐκκλησίας, ὅπου γίνεται λόγος γιά ἀνάγνωση βιβλικῶν κειμένων στή θεία Λατρεία ἢ Ἀποκάλυψη ἀπουσιάζει⁴. Ὁ Ἐπίσκοπος Σούλκης Εὐθάλιος ἐπίσης (δεύτερο ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰ.), ὁ πρῶτος πού δομεῖ τό βιβλικό κείμενο γιά λειτουργική χρήση, δέν κάνει μνεῖα τῆς Ἀποκαλύψεως⁵. Στά παλαιά κείμενα δέ, ὅπως Τυπικά καί Λεξιονάρια, πού ἀποτυπώνουν τό μετά τόν 5^ο αἰ. διαμορφωθέν σύστημα τῶν ἀναγνωσμάτων στά δύο μεγάλα λειτουργικά κέντρα, τά Ἱεροσόλυμα καί τήν Κωνσταντινούπολη, δέν ὑπάρχουν ἀπό τήν Ἀποκάλυψη περικοπές πού νά ἀναγινώσκονται στή Λατρεία⁶.

Μέχρι σήμερα «διαβάζεται ὅλη ἢ σχεδόν ὅλη ἡ Καινή Διαθήκη στίς λειτουργικές συνάξεις μέ ἐξάιρεση τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου. Δόθηκαν γι' αὐτό διάφορες ἐξηγήσεις: ἡ μεταγενεστέρα

ἐνταξη τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως στόν Κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης, οἱ ἐπιφυλάξεις πού ὑπῆρχαν γι' αὐτό, τό δυσνόητό του, οἱ παρερμηνεῖες του, ὁ χιλιασμός κ.λπ.»⁷. Ἐκτός αὐτῶν τῶν λόγων ἔχει διατυπωθεῖ καί μία ἄλλη ἄποψη γιά τή μή λειτουργική ἀξιοποίηση τῆς Ἀποκαλύψεως, τό ὅτι δηλαδή τό ἐν λόγω βιβλίό κάνει ἰδιαίτερο λόγο γιά τό «θηρίο» τό ὁποῖο τήν ἐποχή ἐκείνη ταυτιζόταν μέ τήν κοσμική ἐξουσία (Δομιτιανός): «Πῶς ἡ Ἐκκλησία θά τήν διάβαζε στή λατρευτική της σύναξη ἀφοῦ ἀπό τόν 4^ο αἰῶνα καί μετά, πού ὀρίστηκαν τά ἀναγνώσματα της στή Λατρεία, ἡ ἴδια τελεῖ ὑπό τήν ὀμπρέλλα καί τήν προστασία τοῦ κράτους;»⁸.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ σύγχρονη περί τήν ἱστορία τῶν λειτουργικῶν ἀναγνωσμάτων ἔρευνα στρέφει ἰδιαίτερα τό ἐνδιαφέρον της πρός τήν κατεύθυνση τῆς ἐντόπισης περικοπῶν ἀπό τό κείμενο τῆς Ἀποκαλύψεως στίς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας⁹, παρά τήν περί τοῦ ἀντιθέτου μέχρι τώρα ἄποψη. Ἔχει διατυπωθεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἡ Ἀποκάλυψη κατά τήν πρό τοῦ τετάρτου αἰῶνα περίοδο προοριζόταν γιά ἀνάγνωση καθ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ χρόνου. Τό πρῶτο ἰδιαίτερα κεφάλαιο διαβαζόταν κατά τήν ἑορτή τῆς Πεντηκοστῆς¹⁰. Σέ σχετική μέ τό θέμα ἔρευνά μας ἐντοπίσαμε λίγα μέν,

άλλά σημαντικά δείγματα αναγνωσμάτων από την Ἀποκάλυψη στή λειτουργική παράδοση τόσο τῆς Δύσης, ὅσο καί τῆς Ἀνατολῆς. Τά στοιχεῖα αὐτά ἔχουν ὡς ἑξῆς:

α) Στήν Ἀνατολή καί συγκεκριμένα στόν Ἀλεξανδρινό λειτουργικό τύπο ἡ Κοπτική Ἐκκλησία ἔχει μέχρι σήμερα ἐορτές πρός τιμὴν τῶν 24 πρεσβυτέρων, τῶν 4 ζώων καί τῶν 144.000 παρθένων. Κατά τή Μ. Ἑβδομάδα ἐπίσης καί δὴ καί μετὰ τόν Ὅρθρο τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἡ Ἀποκάλυψη ἀναγινώσκεται τμηματικά, ἐνῶ ἐνδιάμεσα φάλλονται κάποιοι στίχοι πάλι ἀπό τήν Ἀποκάλυψη¹¹.

β) Στή Δύση, ἀρχές τοῦ 6^{ου} αἰῶνα, ἐποχή πού πρωτοερμηνεύθηκε στήν Ἀνατολή ἡ Ἀποκάλυψη ἀπό τόν Οἰκουμένιο, ὁ ἅγιος Βενέδικτος (480-547), μέ λειτουργικές καταβολές ἀπό τήν ἀνατολική παράδοση¹², μᾶς δίδει σημαντικές πληροφορίες γιά τήν ἀνάγνωση περικοπῶν ἀπό τήν Ἀποκάλυψη κατά τόν Ὅρθρο τῶν Κυριακῶν. Ἀλλά καί τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα, κατά τόν ἅγιο Βενέδικτο, καί μέχρι τήν Πεντηκοστή, διαβάζονταν οἱ Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων, οἱ Πράξεις καί ἡ Ἀποκάλυψη¹³.

γ) Ἀπό τή Δυτική πάλι λειτουργική πράξη προέρχεται καί μία ἄλλη πολύ σημαντική μαρτυρία περί ἀναγνώσεως περικοπῶν ἀπό τήν Ἀποκάλυψη στή θεία Λειτουργία κατά τή μεταπασχάλια περίοδο. Συγκεκριμένα σέ Μοζαραβικό-Ἰσπανικό Λεξιόνάριο τοῦ 11^{ου} αἰ., πού διασώζει ὅμως παλαιότερη παράδοση ἀναγόμενη στήν ἐποχή τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου¹⁴, προβλέπονται περικοπές ἀπό τήν Ἀποκάλυψη τό Μ. Σάββατο καί τίς Κυριακές μετὰ τό Πάσχα ἕως τήν

ἐορτή τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου. Τό σχετικό ἀνάγνωσμα προηγείται τῶν περικοπῶν ἀπό τίς Πράξεις ἢ τίς Ἐπιστολές καί τό Εὐαγγέλιο¹⁵. Ἡ σύνδεση Ἀποκαλύψεως καί Πάσχα εἶναι σαφής. Τό ἐσφαγμένο ἀρνίον εἶναι ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος δοξάζεται μέ τό Πάθος καί τήν Ἀνάστασή Του.

δ) Περικοπές ἀπό τήν Ἀποκάλυψη ἀναγινώσκονται μέχρι σήμερα στή Δύση. Ἡ Ρωμαιοκαθολική π.χ. Ἐκκλησία προβλέπει σχετικές περικοπές κατά τήν περίοδο τῶν Χριστουγέννων, στό μυστήριο τοῦ Γάμου καί σέ ἄλλες Ἀκολουθίες. Ἡ Προτεσταντική Ἐκκλησία «ἀναγινώσκει τίς περικοπές Ἀποκ. 5, 1-5· 2, 1-7 καί 3, 1-6 κατά τήν πρώτη, δεύτερη καί τρίτη Advent ἀντίστοιχα καί τίς περικοπές Ἀποκ. 7, 9-12 καί 12, 1-6 κατά τήν ἐορτή τῶν Χριστουγέννων ἀλλά καί ἄλλες περιπτώσεις»¹⁶.

ε) Μαρτυρίες γιά ἀναγνώσματα στή Λατρεία ἀπό τό βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως ἔχουμε καί στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Στό Τυπικό τοῦ ἁγίου Σάββα π.χ. ἀριθμ. 1095 (Συναίτικόν χειρόγραφο) τοῦ 12^{ου} αἰ. καί χφ. 1097, 13^{ου} αἰ. μνημονεύεται ἡ ἀνάγνωση τῆς Ἀποκαλύψεως μέ τίς Καθολικές Ἐπιστολές καί τίς Ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατά τόν Ἑσπερινόν τῆς Ἀγρυπνίας τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους, ἐκτός τῆς περιόδου τοῦ Πεντηκοσταρίου¹⁷. Τή σχετική διάταξη διασώζει καί ὁ συνεχιστής τῆς Κολλυβαδικῆς παράδοσης Γεώργιος Ρήγας (γεννήθηκε τό 1884 καί κοιμήθηκε τό 1961) στό πρῖν δύο δεκαετίες ἐκδοθέν Τυπικό του¹⁸.

στ) Ἡ χειρόγραφη παράδοση διασώζει ἐπίσης περικοπή ἀπό τήν Ἀποκάλυψη καί σέ ἐορτές ἁγίων. Στό σλαβικό χειρό-

γραφο-προφητολόγιο, Novgorodski Parimejnik, τοῦ ἔτους 1271, ὑπάρχει ἡ μαρτυρία περὶ σχετικοῦ ἀναγνώσματος στὸν Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς τῆς Συναγωγῆς τῶν ἁγίων ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ (8 Νοεμβρίου) καὶ τοῦ ἐν Χώναις θαύματος (6 Σεπτεμβρίου). Πρόκειται γιὰ τὴν περικοπὴ Ἐποκ. 12, 7-12 πού διαβάζεται ὡς τρίτο ἀνάγνωσμα στὸν Ἑσπερινό τῶν δύο ὡς ἄνω ἑορτῶν¹⁹. Ἡ περικοπὴ αὐτὴ ἀναφέρεται στὸν Μιχαὴλ καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, πού πολεμοῦσαν ἐναντία στό δράκο, τόν ὄφι τόν ἀρχαῖο, τόν καλούμενο διάβολο καὶ σατανά, μέ νικητές βεβαίως τόν Μιχαὴλ καὶ τοὺς ἀγγέλους του, οἱ ὁποῖοι ἐνίκησαν αὐτόν «διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν»²⁰.

ζ) Στίς μέρες μας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Ἰωὴλ, ὡς Ἀρχιμανδρίτης, στὴν Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀλκιβιάδου, πού συνέταξε ὁ ἴδιος, προβλέπει ὡς τρίτο ἀνάγνωσμα τοῦ μεγάλου Ἑσπερινοῦ τὴν περικοπὴ ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη, κεφ. 2, 8-11, διότι ἀκριβῶς ταιριάζει στό βίο τοῦ ἁγίου Ἀλκιβιάδου πού ἔζησε καὶ μαρτύρησε τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίου Οὐήρου. Τό «γίνου πιστός ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς»²¹ θά ἀπετέλεσε προφανῶς καὶ τὸ βασικό λόγο ἐπιλογῆς αὐτῆς τῆς περικοπῆς.

Τὰ ἐκτεθέντα παραδείγματα ἀξιοποίησης ἀναγνωσμάτων ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη στῆ θεία Λατρεία τόσο στὴν Ἀνατολή, ὅσο καὶ στῆ Δύση, δείχνουν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸ βιβλίον πού προβάλλει τὴν νίκη τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος Χριστοῦ ἀπέναντι στό κακό καὶ τὴν ἀλαζονεία τοῦ κόσμου

τούτου. Στὴν ἐποχὴ μας τὸ θέμα δὲν εἶναι ἀδιάφορο ἐφόσον διατυπώνονται προτάσεις καὶ εἰσηγήσεις γιὰ ἔνταξη τῆς Ἀποκαλύψεως στίς λειτουργικὲς μας συνάξεις. «Ἀπὸ τὸ ἰσχύον σύστημα ἀναγνώσεως, γράφει ὁ π. Κων/νος Παπαγιάννης, ἐλλείπει παντελῶς τὸ τελευταῖον καὶ μόνον προφητικὸν βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου. Ὁ ἀποκλεισμός τοῦ σπουδαιότητος τούτου βιβλίου ἐγένετο προφανῶς διὰ τὸν φόβον τῆς παρανοήσεως τοῦ περιεχομένου του, καθόσον πλείστοι αἱρετικοὶ ἐζήτησαν νὰ στηρίξουν ἐπὶ τοῦ βιβλίου τούτου τὰς πλάνας των, ὅπως καὶ μέχρι σήμερον οἱ χιλιασταί. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς φρονοῦμεν, ὅτι πρέπει νὰ εἰσαχθῆ καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως ἡ ἀνάγνωσις (τουλάχιστον τῶν τριῶν πρώτων καὶ τῶν δύο τελευταίων κεφαλαίων αὐτῆς) ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ἀποστολικῶν Περικοπῶν, ἵνα δοθῆ ἡ εὐκαιρία, ὅπως ἐρμηνευθῆ αὕτη ὀρθῶς ἐν τῷ θείῳ κηρύγματι πρὸς προφύλαξιν τῶν πιστῶν ἀπὸ τῶν παρανοήσεων καὶ τῶν αἱρέσεων»²². Ἀντίστοιχες θέσεις ἐκφράζει καὶ ὁ μακαριστὸς Καθηγητὴς Ἰωάννης Φουντούλης, ὁ ὁποῖος προτείνει νὰ μελετηθεῖ τὸ θέμα καὶ νὰ τεθεῖ «στά ὑπ' ὄψιν τῆς ἁγίας Μεγάλης Συνόδου»²³.

Συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μέ τὴν ὡς ἄνω προβληματικὴ ἔχοντες ὑπόψιν τίς πρωτοβουλίες πού κατὰ καιρούς, ἀπὸ τὸν 6^ο αἰ. ἕως τίς μέρες μας, λάμβανε ἡ Ἐκκλησία προκειμένου νὰ μὴν ἀπουσιάζει ἐντελῶς ἡ Ἀποκάλυψη ἀπὸ τῆς Λατρείας. Τό γεγονός ἐπίσης ὅτι τὸ κείμενο αὐτό ἀποτελεῖ τὸ πιὸ λειτουργικὸ καὶ ἐσχολογικὸ βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης²⁴, ἐπιβεβαιώνει ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀνάγκη λειτουργικῆς ἀξιοποίησής του.

1. Ο. CLEMENT, «Βασικόν διάγραμμα τῆς βυζαντινῆς Λατρείας», ἐν Ἡ Λειτουργία μας, ἐκδ. «ΖΩΗΣ», Ἀθήναι 1967, σ. 118.
2. Ἄποκ. 1, 3. Βλ. καί π. Ι. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ, Ἐρμηνευτικά Ἐξηγητικόν. Ἐρμηνευτικά καί Θεολογικά Μελετήματα στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη, ἐκδ. Κ. Σφρακιανᾶκη, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 175.
3. Ι. ΚΑΡΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΥ, Εἰσαγωγή στήν Καινή Διαθήκη, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 366.
4. Βλ. ἐνδεικτικά ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ, Ἀπολογία Α' 67, 3, ΒΕΠΕΣ 3, 198. Διαταγές τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων II, 57, 5-7, Sources Chrétiennes 320, 312-314.
5. PG 85, 628-789.
6. M. Tarchnisvili (ἐκδ.), *Le Grand Lectionnaire de l'Église de Jérusalem*, Corpus Scriptorum Orientalium 188-189, 204-205. A. RENOUX (ἐκδ.), *Le Codex Arménien Jérusalem 121*, Patrologia Orientalis XXXVI, 2, 168. J. MATEOS (ἐκδ.), *Le Typikon de la Grande Église*, tome I. Rome 1962 [Orientalia Christiana Analecta 166].
7. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, «Τό σύστημα τῶν ἀγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων στήν Ὁρθόδοξη Λατρεία. Πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, δυνατότητες βελτιώσεως», ἐν Ἱεροουργεῖν τό Εὐαγγέλιον. Ἡ Ἁγία Γραφή στήν Ὁρθόδοξη Λατρεία. Πρακτικά Ε' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων [Σειρά Ποιμαντική Βιβλιοθήκη 10], Ἀθήνα 2004, σ. 75.
8. Ι. Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ (Πρωτ.), Ἐρμηνεῖα Περικοπῶν Ἰωάννειας Γραμματείας, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 272.
9. A. G. MARTIMORT, «Les Lectures Liturgiques et leurs livres», ἐν Typologie des sources du moyen âge occidental, Fasc. 64, Brepols Turnhout-Belgium 1992, σ. 16.
10. M. D. GOULDER, «The Apocalypse as an Annual Cycle of Prophecies», ἐν New Testament Studies 27 (1981) 342-367. Βλ. καί Σ. Σ. ΔΕΣΠΟΤΗ, Ἡ Ἐπουράνιος Λατρεία στά κεφάλαια 4-5 τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννη, Wiesbaden 2000, σ. 196.
11. Σχετικά βλ. Π. Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ, «Ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἀποκάλυψη στή Θεία Λατρεία», ἐν Ἀγωγή ἀγάπης καί ἐλευθερίας. Τιμητικό ἀφιέρωμα στόν ἐμότιμο καθηγητή Χρῆστο Κ. Βασιλόπουλο, ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2012, σσ. 351-355.
12. Φ. Σ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ, Ἐπιδράσεις τοῦ Μοναχισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς στόν Κανόνα τοῦ ὁσίου Βενεδίκτου, ἐκδ. «Ἐπέκταση», Κατερίνη 1995, σσ. 39-49.
13. *La Règle de Saint Benoît*, II, Sources Chrétiennes 182, 516-518. *Antiquus ordo Romanus ad usum Monasteriorum*, PL 66, 1002. Βλ. καί Π. Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ, «Ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἀποκάλυψη στή Θεία Λατρεία», ὁ.π., σσ. 355-356.
14. Βλ. DU CANGE, *Glossarium mediae et intimae latinitatis*, nov. edit. t. 2 (1937) 439.
15. D. GERMANUS MORIN (ἐκδ.), *Liber Comicus, sive Lectionarius Missae, quo Toletana Ecclesia ante annos mille et ducentos utebatur*, Maredsolii in Monasterio S. Benedicti 1893, τόμ. Ι, σσ. 202-260. Βλ. καί Π. Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ, «Ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἀποκάλυψη στή Θεία Λατρεία», ὁ.π., σσ. 356-361.
16. Ι. Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ (Πρωτοπρ.), Ἐρμηνεῖα Περικοπῶν Ἰωάννειας Γραμματείας, σ. 286 ἐξ.
17. A. DMITRIEVSKIJ, *Opisanie liturgitseskich rukopisej*, τόμ. III, Πετρούπολη 1917 (ἀνατ. 1965 ἀπό G. Olms), σσ. 64, 401-402.
18. Γ. ΡΗΓΑ (Οἰκονόμου), Τυπικόν [Λειτουργικά Βλατάδων 1], Θεσσαλονίκη 1994, σ. 173.
19. Βλ. σχετικά ΡΑΡΙΜΕЈНИК, Μετάφραση καί ἐπιμέλεια τοῦ Ἐπισκόπου ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (ЈЕВТИС), *Trebinje* 2000, σσ. 153, 176. Βλ. καί Π. Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ, «Ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἀποκάλυψη στή Θεία Λατρεία», ὁ.π., σ. 361.
20. Ἄποκ. 12, 12.
21. Ἄποκ. 2, 10.
22. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ (Οἰκονόμου), «Ἡ Ἁγία Γραφή ἐν τῇ θεία Λατρεία. Ἡ σημερινή της θέσις - ἐπιβαλλόμενοι μεταρρυθμίσεις», ἐν *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* 49 (1966) 239.
23. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, «Τό σύστημα τῶν ἀγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων στήν Ὁρθόδοξη Λατρεία», ὁ.π., σ. 75.
24. ΙΩΑΝΝΟΥ (Μητροπολίτου Περγάμου), *Εὐχαριστίας Ἐξemplάριον, ἦτοι κείμενα Ἐκκλησιαστικά καί Εὐχαριστιακά*, ἐκδ. «Εὐεργέτις», Μέγαρα 2006, σ. 159.

‘Ο λόγος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (ε’)

Κωνσταντίνου Κορναράκη,

Ἐπίκ. καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.

β. Ἡ παθολογία
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου.

Ἡ ἐρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο ἀποτέλεσε ἀπό τά πρῶτα βήματα τῆς Ἐκκλησίας μία πρόκληση γιά τήν ἴδια, διότι ἔπρεπε νά ὀρίσει καί νά περιγράψει μέ ἀκρίβεια τό περιεχόμενο τῆς πίστεως. Οἱ περιπέτειες τοῦ θεολογικοῦ λόγου καί τά ὀδυνηρά, σέ πολλές περιπτώσεις, γεγονότα πού καταγράφει ἡ ἐκκλησιαστική ἱστορία μαρτυροῦν τή διαχρονική δυσκολία τοῦ πῶς τό ὀρισμένο καί ἀμετάβλητο περιεχόμενο τῆς πίστεως μπορεῖ νά μεταφραστεῖ στό ὑπαρξιακό ἰδίωμα τοῦ καθ’ ἕκαστον ἀνθρώπου, χωρίς νά ἀλλοιωθεῖ ἀλλά καί χωρίς νά ἀρκεῖ ἡ ἐπιβολή του διά μόνης τῆς αὐθεντίας του.

Ἰπό τήν ἔννοια αὐτή, κάθε μορφή κρίσεως ἀποτελεῖ ἐπίσης πρόκληση γιά τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, διότι τά ἀναγκάζει νά ἐκδηλώσουν τή θεολογική τους αὐτοσυνειδησία διά μέσου τῆς ἀνάλογης γλώσσας. Ἡ κρίση δηλαδή, «προκαλεῖ» τή μορφοποίηση μίας γλώσσας (ὡς φορέα τοῦ λόγου), ἡ ὁποία εἶναι αὐθεντική ὅσο θεμελιώνεται στή «μορφή ζωῆς πού ἐκφράζεται δι’ αὐτῆς»¹, δηλαδή στό μέτρο πού φέρει τή σφραγίδα τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ.

Τό πρόβλημα αὐτό ἀπασχόλησε τήν ἀνθρωπολογική σκέψη τῆς Ἐκκλησίας

ἀπό τήν πρῶμη περίοδό της. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος περιγράφει ὡς «ἀνόητους» καί «θρασεῖς», τούς κληρικούς καί θεολόγους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, πρὶν ἀσκηθοῦν στή γνώση τοῦ ἑαυτοῦ τους, τολμοῦν νά διαπαιδαγωγήσουν ἄλλους ἀνθρώπους, διότι δέν ἔχουν αἴσθηση τῆς ἄγνοιας τῆς πνευματικῆς τους καταστάσεως καί μοιάζουν μέ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διδάσκονται τήν τέχνη τοῦ κεραμέα, ἔχοντας ὡς ἐποπτικό μέσο ἤδη κατασκευασμένο πιθάρι (δηλαδή ἀγνοοῦν τή διαδικασία μέχρι τήν ὀλοκλήρωση τῆς κατασκευῆς του)².

Στά ἀσκητικά κείμενα ὑπό τό ὄνομα τοῦ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου μποροῦμε νά ἀντλήσουμε περισσότερες πληροφορίες γιά τό εἶδος αὐτῆς τῆς προκλήσεως: ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζεῖ τήν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκτᾶ τίς ἐμπειρίες ἐκεῖνες πού τόν καθιστοῦν ἱκανό νά ὀμιλεῖ περί τῆς ἀλήθειας, τρέφοντας πνευματικῶς τούς ἀκροατές του μέ τό ἀειθαλές τοῦ λόγου του.

Ἐκεῖνος, ὅμως, ὁ ὁποῖος στερεῖται τῆς κοινωνίας τοῦ Πνεύματος «δέν λαμβάνει τίς πληροφορίες» πού θά θρέψουν τούς ἀκροατές του. Ἔτσι, ἀναγκάζεται νά «ἀπομνημονεύει λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί δανεῖζεται ὅ,τι ἄκουσε ἀπό ἀνθρώπους ἀναγνωρισμένης πνευματικότητας. Ἔτσι, ἄλλους εὐχαριστεῖ, ἄλλοι ἀπολαμβάνουν τούς λόγους του

άλλά, όταν εκείνοι αποχωρήσουν, οί λόγοι αὐτοί τόν ἐγκαταλείπουν καί γίνονται καί πάλι λέξεις στά βιβλία. Αὐτός παραμένει γυμνός καί πτωχός, διότι δέν ἔχει δικό του θησαυρό Πνεύματος, ἀπό τόν ὁποῖο νά ἀντλεῖ παραδείγματα, ὥστε νά ὠφελεῖ καί νά εὐφραίνει τούς ὑπολοίπους, διότι πρῶτος αὐτός δέν εὐφραίνεται, οὔτε ἀγάλλεται ἀπό τή Ζωή τοῦ Πνεύματος»³.

Ὅπως φαίνεται ἀπό τά κείμενα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί τῶν μακαριανῶν συγγραμμάτων, όταν ὁ ἐκκλησιαστικός λόγος δέν ἐκφράζει γνωσιολογική ἐμπειρία, τότε ἡ πίστη συγχέεται μέ ἀτομικές ὑποκειμενικές ἐμπειρίες, γεγονός πού φανερώνει ἔλλειψη τῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος μέ ἀποτέλεσμα τήν προβολή μίας πίστεως πού λειτουργεῖ ὡς στατικό μήνυμα καί ιδεολογία. Στήν περίπτωση αὐτή, ἕνας ιδιόρρυθμος καί πολύμορφος θρησκευτικός ἀκτιβισμός ὑποκαθιστᾷ τόν δυναμισμό τῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος. Αὐτή θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ ἡ ἀφετηρία συμπλεγμάτων, ὅπως τοῦ ἀγγελισμοῦ ἢ τοῦ γεροντισμοῦ.

Ἀκούγεται παράδοξο, ἀλλά μέ ἀφετηρία τήν ἀνωτέρω παθογένεια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου μποροῦν νά γεννηθοῦν δύο ἐναντιότητες θρησκευτικοῦ λόγου. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ στήν περίπτωση πού ἡ θρησκευτική γλώσσα ἐκπίπτει στήν τάξη τῆς «τεχνικῆς» γλώσσας, κατά τήν ἐρμηνεία τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν ἑαυτό του, τόν συνάνθρωπο

καί τόν Θεό, γεγονός πού σημαίνει ὅτι δέν εἶναι πλέον πηγαία ἀλλά κανονιστική. Τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι θέτει τή δυνατότητα τῆς αὐτεξούσιας ἔκφρασης τοῦ ἀνθρώπου σέ διαθεσιμότητα, διότι λειτουργεῖ μέ ἀποκλεισμούς καί προβάλλει μία μονοφυστική θεώρηση τοῦ κόσμου. Στίς περιπτώσεις πού δέν θεωρεῖται «διασκεδαστική»⁴, εὐθύνεται γιά τή δημιουργία θρησκευτικῶν νευρώσεων ἐντός τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἡ ἀδυναμία τῆς «τεχνικῆς» θρησκευτικῆς γλώσσας νά ἀναφερθεῖ σέ ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τόν σύγχρονο ἄνθρωπο δημιουργεῖ τήν ἀνάγκη ἑνός ριζοσπαστικοῦ θεολογικοῦ λόγου. Στήν περίπτωση ὅμως αὐτή, ριζοσπαστικός πρέπει νά θεωρεῖται ὁ λόγος πού ἀντιμάχεται τήν παρωχημένη τεχνική τῆς θρησκευτικῆς γλώσσας, πάντοτε μέ θεμέλιο τό Εὐαγγέλιο καί τόν πατερικό λόγο. Ὅταν αὐτό συμβαίνει, εἶναι ἀληθινά ριζοσπαστικό, διότι ἐλευθερώνει τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν αὐτονομία του. Ἀντιθέτως, όταν ὁ θεολογικός λόγος ταυτίζεται μέ κοινωνικά ιδεολογικά στερεότυπα, δίδοντας τήν ψευδαίσθηση τῆς ἀνοικτότητας, ἀντί νά διαπαιδαγωγεῖται ὁ ἄνθρωπος στήν ὑπέρβαση τῆς αὐτονομίας του, διδάσκεται νά προσαρμόζει τή θεολογία στό πλαίσιο σκέψεώς του, ὅποτε ὁ θεολογικός λόγος ἐκπίπτει σέ λόγο δημοσίων σχέσεων.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρβλ. ΜΠΟΥΚΗ ΧΡΙΣΤΟΥ: *Ἡ γλώσσα τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ὑπό τό φῶς τῆς φιλοσοφικῆς ἀναλύσεως*, Π.Ι.Π.Μ., Θεσσαλονίκη 1970, σ. 174.

2. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Ἀπολογητικός*, Π, 47, PG35, 456B.

3. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ, *Ὁμιλίες*, ΙΗ', H. DORRIES-E. KLOSTERMANN-M. KROEGER, *Die 50 Geistlichen Homilien des Makarios*, Walter de Gruyter, Berlin 1964, σ. 179, 57 κ.έξ.

4. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΣΠ.: *Ἡ Παθολογία τοῦ Λόγου*, Ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 6.

22. Τρόπος ζωής (θρησκευτικό βίωμα) καί κατήχηση

Ἀλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου,
Δρος Θεολογίας

ΣΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ἄρθρο μας ἀφήσαμε νά διαφανεῖ ὁ τρόπος πού χρειάζεται νά συνδυαστεῖ ἡ κατήχηση μέ τόν τρόπο ζωής, μέ ἄλλα λόγια τό προσωπικό βίωμα πού μπορεῖ νά βοηθήσει κατηχητή καί κατηχούμενο στήν ἀληθινή πίστη καί στή συμμετοχή στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Πάνω στό θέμα αὐτό ὁ λόγος στή συνέχεια.

Γιά νά βιώσει τόσο ὁ κατηχητής ὅσο καί ὁ κατηχούμενος τήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας χρειάζεται ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τους νά φιλτράρεται ἀπό τήν πίστη. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς μᾶς πληροφορεῖ σχετικά μέ τήν πίστη τά ἀκόλουθα: «Ἐγώ ὅμως καί τήν ἱερή πίστη μας τήν θεωρῶ κατ' ἄλλον τρόπο ὄραση τῆς καρδιάς μας πάνω ἀπό ὅλες τίς αἰσθήσεις καί ὅλες τίς νοήσεις, ἀφοῦ ὑπερβαίνει ὅλες τίς νοερές δυνάμεις τῆς ψυχῆς μας· καί πίστη λέγω ἐδῶ ὄχι τήν εὐσεβῆ ὁμολογία, ἀλλά τήν ἀμετακίνητη ἐδραίωση πάνω σ' αὐτήν καί στίς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ. Συνειδητοποιήσες πόσο ἀπομακρύνονται ἀπό τήν θεοπρεπῆ μεγαλειότητα ἐκεῖνοι πού δέν γνωρίζουν αὐτήν τήν πάνω ἀπό τήν νόηση ὄραση, καί πόσο περισσότερο ἀπό αὐτούς δοξάζουν τόν Θεό αὐτοί οἱ ὅποιοι ἢ ἐξ αἰτίας τῆς καθαρότητος τῆς καρδιάς τους γεύτηκαν μέτρια αὐτήν καί ἔλαβαν μέσα τους τόν ἄρραβῶνα τοῦ μελλοντι-

κοῦ αἰῶνος ἢ παραδέχτηκαν αὐτήν μέ πίστη, τήν πρόξενο κατά πολλούς τρόπους τῶν ἀνέκφραστων ἀγαθῶν; Ἀλλ' ὁ φιλόσοφος, ἐπειδῆ δέν χώρεσε τό ὕψος τῆς ἔννοιᾶς αὐτῆς, οὔτε τόν Θεό προσκύνησε. (Εἶναι ἡ πίστη) ἀπό τήν ὁποία ἀρχίζει καί στήν ὁποία καταλήγει κάθε μορφή τῆς ἐνάρετης ζωῆς, καί ἀπό τήν ὁποία θά ζήσει κάθε δίκαιος (Ρωμ. 1,17), ἐνῶ ἐκεῖνος πού στερεῖται αὐτήν θά ἐκπέσει τῆς θείας εὐδοκίας, γιατί «χωρίς πίστη εἶναι ἀδύνατο νά εὐαρεστήσει τόν Θεό (Ἐβρ. 11,6), τήν πίστη πού ἐλευθερώνει πάντοτε τό γένος μας ἀπό κάθε εἶδους πλάνη καί ἐδραίωνει ἐμᾶς στήν ἀλήθεια καί τήν ἀλήθεια σ' ἐμᾶς, ἀπό τήν ὁποία κανένας ἀπολύτως δέν θά μᾶς μετακινήσει, ἀκόμη καί ἂν μᾶς θεωρήσει μανιακούς, ἔχοντας παραδοθεῖ μέ τήν πραγματική πίστη στήν πάνω ἀπό κάθε ἔννοια ἔκσταση, ἐπιβειβαιώνοντας μέ ἔργο καί λόγο ὅτι δέν «περιστρεφόμεστε σέ κάθε ἄνεμο διδασκαλίας», ἀλλά ἀκολουθοῦμε τήν ἐνιαία ἀληθογνωσία τῶν Χριστιανῶν καί πρεσβεύουμε τήν ἀγιότερη καί θειότερη καί ἀληθινά ἀπλόνητη θεωρία. Ἡ κατήχηση ἐπομένως δέν εἶναι μία προσπάθεια μετάδοσης καί παραδοχῆς θεωρητικῶν διδασκαλιῶν, ἀλλά μία διαρκῆς λαχτάρα, μέ βάση τήν πίστη, νά βιωθοῦν καί νά ἐδραιωθοῦν ἀλήθειες πού μποροῦν νά διασώσουν

κατηχητή και κατηχούμενο από τό θάνατο ψυχής και σώματος. ἼΑς ἐπιτραπεῖ και πάλι νά ἀναφερθοῦμε σέ ἕνα παράδειγμα για νά κατανοηθοῦν καλύτερα και εὐκολότερα τά λόγια του ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ.

Ὅταν ἡ πίστη γίνεται βίωμα ὁ μέν κατηχητής ἐνδυναμώνεται στό ἔργο του, ὁ δέ κατηχούμενος ἔχει τήν εὐκαιρία νά «παραδοθεῖ στήν πάνω ἀπό κάθε ἔννοια ἔκσταση, ἐπιβεβαιώνοντας μέ ἔργο και λόγο ὅτι δέν περιστρεφόμεστε σέ κάθε ἄνεμο διδασκαλίας».

Πρῖν ἀπό καιρό (γράφω τήν ἐπομένη του συμβάντος), σέ ἕνα ἐξεταστικό κέντρο τῶν πανελληνίων ἐξετάσεων, οἱ ὑποψήφιοι κλήθηκαν ἀπό τόν ὑπεύθυνο του κέντρου πρῖν νά εἰσέλθουν στίς τάξεις, ὅπου θά διαγωνίζονταν, νά συμμετάσχουν στήν πρωινή προσευχή. Οἱ περισσότεροι ὑποψήφιοι χαμογέλασαν. Ἡ κλασική ἀντίδραση τῶν νεοελλήνων. Ὁ ὑπεύθυνος ἐξήγησε ὅτι ἦταν εὐκαιρία για ὅσους πιστεύουν νά ζητήσουν και τή βοήθεια του Θεοῦ και για ὅσους δέν πιστεύουν νά παραμείνουν στή σιωπή τους, χρήσιμη για κάποιον πού ξεκινάει ἕνα δύσκολο πνευματικό ἔργο. Ἀναζήτησε λοιπόν για τό λόγο αὐτό κάποιον ἀπό τούς διαγωνιζόμενους πού θά ἤθελε νά κάνει τήν προσευχή. Πρός ἐκπληξη ὅλων βγήκε ἀπό τή γραμμή ἕνας νέος και ξεκίνησε τήν προσευχή (ἦταν ἡ πα-

ραμονή του τέλους τῆς ἀναστάσιμης περιόδου) «Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Ἄνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι... θανάτω θάνατον ὤλεσεν». Μέχρι νά τελειώσει ἡ προσευχή εἶχε δημιουργηθεῖ μία ἀτμόσφαιρα πραγματικῆς κατάνυξης, ἔτσι αὐθόρμητα. Ὅταν ὁ ὑπεύθυνος μετά τόν εὐχαρίστησε ὁ νεαρός τό μόνο πού εἶπε ἦταν «προσευχηθεῖτε κύριε νά πάω καλά στίς ἐξετάσεις μου». Ἐνοιώσα ὅτι ὁ νεαρός μᾶς μετέφερε στήν ἐποχή τῶν πρώτων Χριστιανῶν και μέ τό ἦθος του και τή θαρραλέα στάση του μᾶς κατηχοῦσε μέ τόν καλύτερο τρόπο. Ἦταν φανερό ὅτι προσπαθοῦσε νά βιώσει αὐτό πού δεχόταν μέσα ἀπό τήν οἰκογένειά του και μέσα ἀπό τήν ἐκκλησιαστική ζωή. Ἡ στάση τῶν ὑπολοίπων εἴτε πίστευαν εἴτε ὄχι ἦταν χαρακτηριστική: σταμάτησαν νά γελοῦν και μέ περισκεψη δέχτηκαν τό γεγονός. Ὁ νεαρός ὑποψήφιος ἔκανε χωρίς νά τό ἐπιδιώκει μία πράξη κατήχησης ὅλων τῶν συμμαθητῶν του και τῶν παρισταμένων καθηγητῶν.

Αὐτή εἶναι ἡ «ἐνιαία τῶν Χριστιανῶν ἀληθογνωσία» κατά τόν λόγο του ἁγίου Γρηγορίου του Παλαμᾶ και αὐτός εἶναι ὁ βασικός στόχος τῆς κατήχησης: ὅτι δηλαδή «οὐ περιφερόμεθα παντί ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἀλλά τήν ἀπλουστέραν και ὡς ἀληθῶς ἀπλανῆ θεωρίαν πρεσβεύομεν».

Ἄρχιμ. Νικοδήμου Εὐσταθίου,
Πρωτοσυγγέλλου Ἱ. Μ. Χαλκίδος

(Ματθ. ιδ' 14-22)

[14 καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. 15 ὀψίας δέ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρεῖληθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. 16 ὁ δὲ [Ἰησοῦς] εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. 17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 18 ὁ δὲ εἶπε· φέρετέ μοι ὧδε αὐτούς. 19 καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τό περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. 22 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητάς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους].

ΤΑΚΤΙΚΑ στίς ἐκκλησίες μας, ιδιαίτερα μάλιστα στίς ἑορτές καὶ τίς πανηγύρεις, συνηθίζουμε νὰ φέρνουμε ἄρτους γιὰ νὰ εὐλογηθοῦν καὶ στή συνέχεια νὰ διανεμηθοῦν στοὺς πιστοὺς.

Αὐτὴ ἡ εὐλογημένη συνήθεια καὶ παράδοση ἔχει τὴ βάση της στό θαῦμα, περὶ τοῦ ὁποίου κάνει λόγο τὸ σημερινὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο. Τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων.

Καί γι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ ἄρτοι τοὺς ὁποίους φέρνουμε στήν Ἐκκλησία εὐλογοῦνται ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπικαλεῖται τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ

τὸν παρακαλεῖ, ὅπως τότε στήν ἔρημο εὐλόγησε τοὺς πέντε ἄρτους, νὰ εὐλογῆσει καὶ τοὺς ἐν προκειμένῳ προσφερομένους καὶ νὰ τοὺς πληθύνει, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχουν ἐπάρκεια ὑλικῶν ἀγαθῶν, γιὰ νὰ χορταίνουν καὶ γιὰ νὰ δοξάζουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος παρέχει τὴν ζωὴ καὶ τὰ πάντα.

Μᾶς λέει ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστής, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶδε «πολὺν ὄχλον» νὰ τὸν ἀκολουθεῖ καὶ ἀναφέρει πῶς μόνον οἱ ἄντρες ἦσαν πέντε χιλιάδες, χωρὶς νὰ ὑπολογισθοῦν οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά.

Καί ευχαριστήθηκε μέ αὐτήν τήν παρουσία τῶν πολλῶν ἀνθρώπων «καί ἐσπλαγγνίσθη ἐπ' αὐτοῖς», ἔδειξε σπλάγχνα ἀγάπης, στοργῆς. Καί ἐθεράπευσε ὅλους τούς ἀσθενεῖς, τούς ὁποίους τοῦ εἶχαν φέρει. Ευχαριστήθηκε λοιπόν ὁ Θεός, τό πρῶτο πού διδασκόμαστε. Ευχαριστεῖται ὁ Θεός μέ τήν συνάθροιση, μέ τήν σύναξη ἀνθρώπων καί δῆ καί πολλῶν στό ὄνομά Του.

Καί ἡ δική μας λειτουργική σύναξη καί ἡ προτεραιότητα πού δίνουμε στή συγκρότησή της, ευχαριστεῖ τόν Θεό καί τόν κάνει νά ἐκφράζεται μέ εὐσπλαγγνία καί μέ ἀγάπη. Καί τά αἰτήματά μας βρίσκουν περισσότερη ἀνταπόκριση στήν καρδιά τοῦ Θεοῦ, ὅταν γι' αὐτά τά αἰτήματα δέν προσευχόμαστε μόνοι μας, ἀλλά προσεύχονται μαζί μας καί πολλοί ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὅπως κάποτε, στόν καθημερινό μας βίο, γιά νά ἱκανοποιήσουμε τυχόν αἴτημά μας, βάζουμε πολλούς ἀνθρώπους νά μιλήσουν ὅπου πρέπει, ἔτσι ἀκριβῶς πρέπει νά ζητᾶμε τίς προσευχές τῶν συνανθρώπων μας, ἀλλά κι ἐμεῖς νά προσευχόμαστε γιά τούς ἄλλους.

Οἱ μαθητές φαίνεται νά δείχνουν ἕνα ἐνδιαφέρον γιά τόν κόσμο, νοιάζονται γιά τούς ἀνθρώπους. Πλησιάζουν τόν Χριστό καί τοῦ λένε φτάνει ἡ ὁμιλία, «ἀπόλυσον τούς ὄχλους», ὥστε νά προλάβουν νά γυρίσουν πίσω στήν ἀγορά καί νά προμηθευτοῦν τά ἀπαραίτητα γιά τήν διατροφή τους.

Οἱ ἄνθρωποι δέν ἔχουν καταλάβει ὅτι «ἡ ὥρα παρήλθεν», γιατί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ τούς ἔχει σκλαβώσει, τούς ἔχει γοητεύσει. Δέν μοιάζει μέ τόν ἀνθρώπινο λόγο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καί γι' αὐτό οἱ ἄνθρωποι τόν ἀκοῦν ἀχόρταγα καί

ἀκούραστα, μέ πολλή προθυμία καί μέ πολλή προσοχή.

Ὁ Χριστός ἀπευθυνόμενος στούς μαθητές ἀπαντᾷ, ὅτι δέν ἔχουν ἀνάγκη νά πάνε νά ἀγοράσουν τροφές, νά τούς δώσετε –τούς προτρέπει– ἀπό αὐτά πού ἔχουμε γιά μᾶς.

Καί οἱ μαθητές, σκεπτόμενοι μόνο μέ τή λογική, τοῦ λένε τό αὐτονόητο: Ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά τροφοδοτήσουν αὐτά πού ἔχουμε ἐμεῖς ὅλον αὐτόν τόν κόσμο. Γιατί ἐμεῖς ἔχουμε μονάχα πέντε ψωμιά καί δύο ψάρια, γιά νά τραφοῦμε ἐσύ καί ἡ ὁμάδα τῶν μαθητῶν.

Ὁ Χριστός ὅμως τούς καλεῖ νά πιστέψουν ὄχι στίς δυνατότητές τους, ἀλλά στήν ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ, καί τούς παραγγέλει «φέρτε μου ἐδῶ τούς ἄρτους καί φέρτε καί τά ψάρια ἐδῶ». Καί ὅταν πῆρε τούς ἄρτους στά χέρια του, «ἀναβλέψας εἰς τόν οὐρανόν», τούς εὐλόγησε καί ἄρχισε νά τούς κομματιάζει, νά τούς δίνει στούς μαθητές καί οἱ μαθητές νά τούς προσφέρουν στόν κόσμο. Καί τί ἔγινε; ἔφτασαν οἱ ἄρτοι; Ὅχι, μόνον «ἔφαγον πάντες» ἀλλά «καί ἐχορτάσθησαν». Ὅχι, ἀπλῶς τσίμπησαν, ἀλλά χόρτασαν καί κανεῖς δέν ἔμεινε νηστικός. Καί εἶχαν καί περισσευμα, «δῶδεκα κοφίνους πλήρεις».

Κάποτε καί ἐμεῖς σκεπτόμαστε ὅτι θά θέλαμε νά κάνουμε τό καλό, ἀλλά αἰσθανόμαστε ἀδύναμοι καί λέμε: θά σᾶς κάναμε τό τραπέζι, θά σᾶς λέγαμε νά περάσετε στό σπίτι μας, ἀλλά δέν εἴμαστε προετοιμασμένοι, δέν ἔχουμε παρά μόνο ἐλάχιστα πράγματα. Κι ὅμως ὅταν μέ ἀπλότητα τό τολμοῦμε, διαπιστώνουμε τό ἴδιο πράγμα. Ὅτι τά λίγα φτάνουν καί περισσεύουν. Γιατί εἶναι ἡ ἀγάπη πρῶτα-πρῶτα πού γεμί-

ζει τήν καρδιά, καί εἶναι ὁ Θεός πού εὐλογεῖ αὐτό τό δόσιμο καί τό αὐξάνει. Καί ἔχουμε δεῖ θαύματα, τά ὁποῖα προέρχονται ἀπό αὐτήν τήν ἀγάπη, ἀπό τήν διάθεση τῆς δόσεως, ὅταν δέν στεκόμαστε σ' αὐτά πού δέν ἔχουμε, ἀλλά σ' αὐτά πού μᾶς βρίσκονται. Αὐτό κάνει τό θαῦμα, αὐτό ἀλλάζει τόν κόσμο.

Καί κάτι ἀκόμη πού δέν πρέπει νά περνᾷ ἀπαρατήρητο, εἶναι ὅτι ὁ Χριστός δέν τούς ἄφησε νά φᾶνε καί νά ἀποχωρήσουν, ἀλλά μέ ἐντολή Του «ἦσαν τό περισσεῦον», μάζεψαν τά περισσεύματα. Ἐμεῖς, δυστυχῶς, μέ ἀπρέπεια καί ἀσέβεια –γιατί πράγματι εἶναι ἀσέβεια ἀπέναντι στό Θεό πού μᾶς δίνει τά ἀγαθά– δέν τά ὑπολογίζουμε τά περισσεύματα, ἀλλά τά πετᾶμε. Καί εἶναι τέτοια ἡ παραγωγή τῶν σκουπιδιῶν μας, τῶν περιττῶν, τῶν περισσευμάτων, πού δέν ξέρουμε τί νά τά κάνουμε καί πῶς νά τά διαχειριστοῦμε.

Πρὶν κάποια χρόνια μαθαίναμε ἀπό τούς καλούς μας γονεῖς, ἐάν βρίσκαμε στό δρόμο ψωμί πεταμένο, νά τό μαζεύουμε, νά τό ἀσπαζόμαστε καί νά τό βάζουμε σέ μία ἄκρη νά τό φᾶνε τά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ. Τά τελευταῖα χρόνια βλέπαμε στους κάδους τῶν ἀπορριμμάτων ν' ἀποκαλύπτονται καρβέλια ψωμί, πού εἶναι ἱερό εἶδος, ἱερό ἀγαθό, πεταμένα.

Ὅμως ἔρχονται καί περίοδοι κρίσεως. Μιά παροιμία διδάσκει «ἅμα δεῖς ἀκρίβεια, καρτέρα καί τή φτήνεια». Ὅταν ἐμεῖς δέν φερόμαστε καλά, ἔρχονται καί περίοδοι πού ἀρχίζει πάλι ἡ στέρηση· γιά παιδαγωγία, γιά νά καταλάβουμε τό λάθος μας.

Παρακολουθοῦμε, ὡστόσο, ὅτι ἐνῶ ὁμιλοῦμε γιά κρίση, γιά κρίση οἰκονομι-

κή, ἐνῶ βλέπουμε τόν κίνδυνο, ὄχι ἀπλῶς πρό τῶν θυρῶν μας, ἀλλά μέσα στά σπίτια μας, ἐνῶ παρατηροῦμε ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού εἶναι ἀνεργοί, ἐργοστάσια πού κλείνουν, ἐπιχειρήσεις πού περικόπτουν τίς ὥρες τῆς ἐργασίας, ἐμεῖς συνεχίζουμε τήν τακτική τοῦ νεόπλουτου. Δηλαδή νά θέλουμε ὅσο τό δυνατόν περισσότερα καί νά ξοδέψουμε εἰ δυνατόν καί αὐτά πού δέν ἔχουμε.

Τό Εὐαγγέλιο λέει μάζεψαν τά περισσεύματα τῶν τροφῶν, δώδεκα κοφίνια γεμᾶτα. Αὐτό σημαίνει σύσταση γιά συνετή χρήση τῶν ὑλικῶν πραγμάτων. Ἡ εἰκόνα τήν ὁποία ἔχουμε γιά τόν ἑαυτό μας ἀντανακλᾶται στόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο συμπεριφερόμαστε πρὸς τήν κτίση. Ἐάν πιστεύουμε ὅτι δέν εἴμαστε τίποτε ἄλλο παρά καταναλωτές, τότε ἐπιδιώκουμε τήν καταξίωση καταναλίσκοντες σύμπασα τήν γῆ· ἄν ὅμως πιστεύουμε ὅτι εἴμαστε πλασμένοι καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, τότε δροῦμε μετά φροντίδος καί ἐλέους καί προσπαθοῦμε νά γίνουμε ἐκεῖνο τό ὁποῖο πλαστήκαμε νά εἴμαστε.

Αὐτό στό βάθος εἶναι ἡ λειτουργία: ἐρχόμαστε νά διαθέσουμε στό Χριστό τίς πράξεις τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς γιά νά τίς μεταμορφώνει καί νά τίς μετουσιώνει Ἐκεῖνος σέ πράξεις σωτηρίας γιά τούς ἀδελφούς. Στήν ἀγία Προσκομιδή προσφέρουμε τόν ἄρτο, στή Θεία Κοινωνία μᾶς προσφέρεται ὁ ἄρτος ὡς Σῶμα Χριστοῦ γιά νά γίνουμε κι ἐμεῖς, ἐξερχόμενοι τῆς λειτουργίας, τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ πού παρατείνει τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας. Ζοῦμε στ' ἀλήθεια ἔτσι τήν κάθε Θεία Λειτουργία;

Σύγχρονες αίρέσεις και πολιτική

Πρωτ. Σωτήριος Ό. Ἀθανασούλιας,
Ἐφημ. Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Τριπόλεως

ΠΟΛΛΟΙ πιστεύουν ὅτι στήν ἐποχή μας ἡ θρησκεία καί ἡ πολιτική εἶναι δύο ἀνεξάρτητα φαινόμενα, ἄρα ἡ δράση τῶν θρησκευτικῶν ὁμάδων, πού συνήθως ἀποκαλοῦνται «αἱρέσεις», δέν ἐνέχει κανέναν κίνδυνο γιά τήν Πολιτεία ἢ τήν κοινωνία καί εἶναι ἀνεκτὴ στό πλαίσιο τοῦ θρησκευτικοῦ πλουραλισμοῦ. Θρησκεία καί πολιτική ταυτίζονταν κάποτε στό παρελθόν· τώρα, ὅμως, ἔχουν διαχωριστεῖ ὀριστικά! Τό πόσο ἐσφαλμένες εἶναι τέτοιες ἐκτιμήσεις εἶναι προφανές, ἂν ἀναλογισθεῖ κανεῖς ὅτι μέχρι σήμερα στόν Ρωμαιοκαθολικισμό ὁ Πάπας εἶναι καί ἀρχηγός κράτους, ἐνῶ στό Ἰσλάμ, πού ἐπεκτείνεται δυναμικά στήν ἐποχή μας, δέν ὑπάρχει διάκριση μεταξύ θρησκείας καί πολιτικῆς. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καί στίς σύγχρονες αίρέσεις, οἱ περισσότερες ἀπό τίς ὁποῖες εἴτε ἀρνοῦνται τή συντεταγμένη Πολιτεία καί τούς θεσμούς της, εἴτε ἐπιχειροῦν νά καταλάβουν τήν ἐξουσία μέ διάφορους τρόπους, εἴτε συμπλέκονται μ' αὐτήν μέ σχέσεις ἀθέμιτες.

Ἡ γνωστή αίρεση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά διακρίνει σαφῶς μεταξύ τῆς ὀργάνωσης τοῦ Θεοῦ («θεοκρατίας»), στήν ὁποία ἀνήκουν οἱ ὀπαδοί της, καί τῆς ὀργάνωσης τοῦ Σατανᾶ, στήν ὁποία ἀνήκουν ὅλοι οἱ ἄλλοι, δηλ. οἱ κυβερνήσεις, οἱ στρατοὶ τῶν ἐθνῶν, οἱ θρησκείες, ἡ χριστιανική Ἐκκλησία, οἱ διεθνεῖς ὀργανισμοὶ καί κάθε μορφῆς ἐξουσία. Οἱ

πολιτικοὶ εἶναι οἱ «δεσμοφύλακες τοῦ διαβόλου» (Πλούτη, σ. 220) ἢ οἱ «πράκτορες τοῦ Σατανᾶ» (Θρησκεία, σ. 71-72) καί ὅλοι οἱ γνωστοὶ θεσμοὶ ἀποτελοῦν μέρος ἑνός συστήματος, πού ὀδηγεῖται ἀπό τόν ἴδιο τόν Σατανᾶ σέ μιὰ τελική ἀναμέτρηση καί στήν καταστροφή του στόν Ἁρμαγεδῶνα. Ὁ ὀπαδός τῆς «βασιλείας» δέν μπορεῖ νά ἀνήκει ταυτόχρονα στόν στρατό τοῦ Σατανᾶ. Πρὸς τό παρόν δέν παίρνει ὄπλο, γιά νά μὴν ὑπηρετεῖ αὐτό τό σύστημα, κάποτε, ὅμως, θά κληθεῖ νά πολεμήσει μέ «θανατηφόρα ὄπλα» (Σκοπιά, 1955, σ. 95). Μία εἶναι ἡ «μόνη νόμιμη κυβέρνηση γιά ὅλη τήν ἀνθρωπότητα» (Σκοπιά, 15.7.1984, σ. 19).

Μία ἄλλη σύγχρονη αίρεση, ἡ «Ἐνωτική Ἐκκλησία» τοῦ κορεάτη ψευδομεσσία Σάν Μούν, ἐγείρει ἐπίσης ἀξιώσεις γιά παγκόσμια κυριαρχία. Σκοπός της εἶναι νά ἐγκαθιδρύσει τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ στή γῆ, τήν ὁποία δέν κατόρθωσε, δῆθεν, νά ἐγκαθιδρύσει ὁ Ἰησοῦς. Γιά τόν σκοπό αὐτό ὁ Μούν ἔχει ἀναλάβει συστηματική προσπάθεια προσέγγισης καί διάβρωσης ὑπεύθυνων προσώπων καί φορέων σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο, μέ ἐπισκέψεις, ὁμιλίες, ἐκδηλώσεις, συνέδρια κ.λπ. Ὁ Μούν δέν ἀποδέχεται τή δημοκρατία. Τό δημοκρατικό σύστημα «δέν εἶναι τό ιδεῶδες σύστημα πού σκέφθηκε

ὁ Θεός» καί «ὁ δημοκρατικός κόσμος δέν ἔχει κατεύθυνση καί πρέπει νά τόν ὀδηγήσουμε», ἰσχυρίζεται (Ἄ. Ἀλεβιζοπούλου, *Νεοφανεῖς αἰρέσεις*, σ. 69). Ἐάν καί οἱ ἀξιώσεις αὐτές ξεπερνοῦν κάθε ὄριο λογικῆς, σέ ἐκδηλώσεις τοῦ Μοῦν μετέχουν πολιτικοί ἀπ' ὅλο τόν κόσμο καί ἡ διείσδυση σέ παγκόσμιους ὀργανισμούς εἶναι ἐμφανής. Ἄνθρωποι τοῦ Μοῦν παίζουν κατά καιρούς ἡγετικό ρόλο στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, ἐνῶ ἄλλοι μπῆκαν στό Γαλλικό καί Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέσῳ τοῦ κόμματος τοῦ Le Pen. Μάλιστα, σέ παγκόσμιο συνέδριο, πού ὀργάνωσε στή Μόσχα τό 1990, μετεῖχαν 41 πρώην πρόεδροι, ἀρχηγοί κρατῶν, ἀρχηγοί κυβερνήσεων καί πρωθυπουργοί!

Ἡ Σαηεντολογία εἶναι ἕνα ἄλλο παράδειγμα σύγχρονης αἵρεσης μέ σαφεῖς πολιτικές ἐπιδιώξεις. Ἰδιαίτερο μέλημά της εἶναι ἡ ἀπόκτηση πολιτικῆς δύναμης. Σέ ἔντυπα τῆς αἵρεσης γίνονται διαπιστώσεις γιά τήν πολιτική καί παρέχονται ὀδηγίες στά μέλη: «Ὁ διευθυντής μιᾶς ἐταιρείας πού δέν κατέχει κανένα πιστοποιητικό σαηεντολογίας, μιᾶ μέρα θά ἀποτύχει. Καί ὁ ἀρχηγός τῆς κυβέρνησης μιᾶς χώρας θά καταστραφεῖ ἂν δέν εἶναι οἰκεῖος μέ τή σαηεντολοτζῦ». «Κυρίεψε, ἄσχετα μέ ποιόν τρόπο, τίς θέσεις - κλειδιά». «Ἀποκτήστε ἕνα πληρωμένο πόστο ὡς γραμματέας ἢ διευθυντής ἐπιτελείου κοντά στόν ἀρχηγό». «Εἶναι εὐκόλο σέ μιᾶ τέτοια περιοχῆ νά καταλάβει κανεῖς πόστα. Μήν κουράζεστε νά ἐκλεγεῖτε (μέ

ἐκλογές). Ἀποκτήστε ἕνα πόστο ὡς συνεργάτης τοῦ γραφείου ἢ ὡς φρουρός· χρησιμοποιεῖστε κάθε ταλέντο πού διαθέτετε γιά νά ἀποκτήσετε μιᾶ θέση πλησίον τέτοιων προσώπων» (Ἄ. Ἀλεβιζοπούλου, ὁ.π., σ. 109). Χαρακτηριστικό παράδειγμα τῶν πολιτικῶν της ἐπιδιώξεων εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς αἵρεσης νά ὀργανώσει τή σύγχρονη Ἄλβανία σέ σαηεντολογικό κράτος (περισσότερα ὁ.π., σ. 117-121).

Ἀπό τά παραπάνω φαίνεται σαφῶς ὅτι οἱ σύγχρονες αἵρέσεις, πού ἐπιχειροῦν νά διαβρώσουν τομέα τῆς ζωῆς, δέν ἀφήνουν ἀνεπηρέαστο καί τόν χῶρο τῆς πολιτικῆς. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀντίθετα, δέν ἔχει πολιτικές βλέψεις. Ἐάν στό παρελθόν ἄσκησε ἐξουσία (Τουρκοκρατία, Κύπρος), αὐτό ἔγινε κάτω ἀπό εἰδικές ἀνάγκες ἢ συνθήκες. Ὅταν οἱ ἀνάγκες ἐξέλειψαν, παρέδωσε τήν ἐξουσία στούς νόμιμους φορεῖς της. Ἄλλωστε, οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ἀπαγορεύουν στούς κληρικούς νά ἀναλαμβάνουν πολιτικά ἀξιώματα. Βέβαια, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει καί «πολιτική Θεολογία», δηλ. διδασκαλία γιά τό πῶς πρέπει νά εἶναι ὁ Χριστιανός ἡγέτης, γιά τά καθήκοντα τῶν πιστῶν της ἔναντι τῆς Πολιτείας κ.λπ. Ὅμως, αὐτό ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά ἐπιχειρεῖ νά καταλάβει τήν ἐξουσία ἢ ἀκόμη καί νά τήν χειριστεῖ πρὸς ὄφελός της, ἀφοῦ γι' αὐτήν ἰσχύει ἀπόλυτα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «τά Καίσαρος τῷ Καίσαρι καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Ματθ. 21,22).

Σέ ώρα δειλινοῦ στό κοιμητήριο

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού,
Ἐφημ. Ἱ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἱ. Μ. Χαλκίδος

Σ Ε ΩΡΑ νοσταλγική, ὅπως εἶναι ἡ ὥρα τοῦ δειλινοῦ μέ τίς ποικιλίες τῶν χρωμάτων ν' ἀντιφεγγίζουν παντοῦ, ἡ ἐπίσκεψη στό Κοιμητήριο εἶναι μιά σπάνια περιήγηση καί παράλληλα διδασχία, σέ χώρους, ὅπου ἡ Μνήμη, ἡ νοσταλγία καί ἡ ποίηση διαπιστώνουν τό εὐκρατο τοῦ τοπίου καί ἀνοίγονται μέσα σου ἀπό πολλούς δρόμους. Γιατί ἡ ὥρα αὐτή, ὅπου τ' ἀπόβραδο δηλώνει τό τέλος τῆς μέρας καί προεικονίζει τά εἰσόδια τοῦ νυχτερινοῦ σταδίου, μέ τό σκότος νά κυκλώνει τόν κάθε χῶρο, πολὺ δέ περισσότερο αὐτόν, ἀποδεικνύεται κι ὁ δείκτης τῆς εὐσθησίας μας. Γι' αὐτό καί τοῦτες τίς σεπτές ὥρες, μαζί μέ τήν ὅποια εὐπρέπεια/φροντίδα κάνουμε στό μνήμα τοῦ δικοῦ μας ἀνθρώπου, πασχίζουμε νά τοῦ ἀφήσουμε συντροφιά γιά τή νύχτα τό ἴλαρό τό φῶς τοῦ καντηλιοῦ, σιμά στό σταυρό του, ὅπου κυρίως ἀναγράφεται καί τό ὄνομά του.

Ἴσως νά εἶναι ἀδύναμο, λιγοστό καί «νυσταλέον» (Ἄλ. Παπαδιαμάντης) τό φῶς τοῦ καντηλιοῦ, πού φωτίζει ἕνα γύρω τό μνήμα, ὡστόσο παραμένει ἐλπίδα καί ἀναψυχή στό σκοτάδι πού δηλώνει φόβο, πίκρα καί ἀδυναμία.

Ἄνάβουμε λοιπόν τό καντήλι ἀφήνοντας τό παρήγορο ἐκεῖνο φῶς νά συντρο-

φεύει τόν ἀνθρώπο μας, πού ἀναπαύεται ἐκεῖ, ἐπειδὴ ξέρουμε ὅτι δέν ὑπάρχει περιπτώση αὐτή ἢ ψυχή νά μὴν φέγγει ὡσάν ταπεινό κερὶ μέσα στόν κόσμο τοῦ Θεοῦ. Ἕνα κερὶ πού ἐξάπαντος φωτίζει καί τά δικά μας τά βήματα στό βίο αὐτό. Γιατί οἱ ἀγαπημένοι μας πάντα σκύβουν ἀπό τό χῶρο ἐκεῖνο πού ἀναπαύονται καί μᾶς κοιτάζουν σιωπηλοί, αὐστηροί, μέ ἔγνοια πάντοτε· ὅπως κι ἐμεῖς πράττουμε συνειδητά, κάποτε πικραμένα, γιά κείνους ὅταν τά δειλινά ἐπισκεπόμεστε τό Κοιμητήριο φροντίζοντας νά εὐπρεπίσουμε τόν τόπο καί παράλληλα νά προσφέρουμε φρέσκα ἄνθη, γιά νά κρατᾶνε τή δροσιά τῆς νύχτας καί συνάμα νά μαζεύουν τίς πενιχρές ἀνταύγειες ἀπό τό φῶς πού καίει. Τό ὅποιο φῶς...

Ἄναμφίβολα, καθὼς σιωπηλά καί μέ ἰδιαίτερη συγκίνηση ἐπεξεργάζεσαι ὅλο αὐτό τό ὕλικό πού σοῦ προσφέρεται, γλυστρᾶνε ἀπό μέσα σου, ὅπως τά δάκρυα, κάποιες μνήμες, πού κρατήθηκαν βαθεῖα στήν ψυχή, δεμένες ἄρρηκτα μέ κάποιες γιορτές. Ἔτσι θυμᾶσαι ἐκεῖνα τά ἀνοιξιάτικα ἀπόβραδα, ὅταν τελείωνε ἡ ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν ἢ τῶν Νυμφίων, καί στό Κοιμητήριο, πού βρισκόταν δίπλα στήν παλιά τήν ἐκκλησιά, φεγγοβολοῦσαν τά καντήλια στά μνήμα-

τα, ὅπως τὰ κεριά στό μανουάλι, ὅπως τ' ἀστέρια στό νυχτερινό οὐρανό. Καί δέν ἔνοιωθε κανείς φόβο, γιατί ἦταν βέβαιος πώς οἱ ψυχές τῶν δικῶν τους ἀνθρώπων τοῦ φωτίζουν τόν ὅποιο νυχτωμένο δρόμο. Μέ τίς πρεσβεῖες τους, μέ τήν ἔγνοια τους, μέ τήν τρυφερότητα πού κράτησαν ὡς μοναδικό ἔνδυμα τῆς ψυχῆς τους.

Οἱ ὄρες τοῦ δειλινοῦ στό Κοιμητήριο εἶναι ἀπό τίς πιό κερδισμένες μας ὄρες, γιατί ἀποδεικνύουν τήν ταμειευμένη μας εὐαισθησία, φιλοτιμία καί στοργή πού δείχνουμε σέ κείνους πού σιωπηλοί περιμένουν νά τούς μνημονεύουμε, νά τούς τιμᾶμε καί πάντα νά εὐχόμαστε, ὅπως εἶναι συντροφιᾶ «μετά τῶν Ἀγίων»...

Ὁ προφήτης Ἀμώς

Ν.Κ. Δρατσέλλα,

Θεολόγου, Μ.Θ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΤΙΣ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμη τοῦ προφήτου Ἀμώς. «Ἀμώς σημαίνει “φορτίον”» (Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μετὰ συντόμου ἐρμηνείας, τόμος ΙΔ΄, Ἀδελφότης Θεολόγων ὁ Σωτήρ, Ἀθήναι - Ἰανουάριος 1997, σελ. 149). «Κατὰ μίαν Ἰουδαϊκὴν παράδοσιν ὁ Ἀμώς ἦταν βραδύγλωσσος καὶ ὠμιλοῦσε μέ χειλῆ, πού ἐτραύλιζαν. Ἀλλὰ τό πιθανώτερον εἶναι ὅτι τό ὄνομά του ὑπαινίσσεται μᾶλλον, ὅτι ὁ λόγος του εἶχε βαρύτητα καὶ τό κήρυγμά του ἦταν «τό φορτίον τοῦ Κυρίου». Ὁ Ἀμώς κατήγετο ἀπό τὴν Θεκουέ (κεφ. α΄ 1), ἡ ὁποία ἀπέιχε περί τὰ 16 χιλιόμετρα ἀπό τὴν Ἱερουσαλήμ· εὐρίσκετο δέ εἰς τὰ σύνορα τῆς μεγάλης ἐρήμου (Β΄ Παραλ. κ΄ 20). Ἡ Θεκουέ ἀνῆκεν εἰς τό νότιον βασίλειον, τό βασίλειον τοῦ Ἰούδα· ἐπομένως ὁ Ἀμώς ἦταν Ἰουδαϊκῆς καταγωγῆς. Ἦταν σύγχρονος τοῦ Ὡσηέ· ἔζησε δέ ὀλίγον πρό τῆς ἐμφάνισεως τοῦ προφήτου Ἡσαΐου. Ὁ Ἀμώς δέν ἦταν «υἱός προφήτου» οὔτε ἀνῆκεν εἰς τὴν προφητικὴν σχολὴν ἢ σύλλογον. Ἦταν, ὅπως ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, βοσκός καὶ κλλιεργητής συκομορεῶν (κεφ. ζ΄ 14)» (αὐτόθι).

«Τό βιβλίον διαιρεῖται εἰς τρία ἢ κατ’ ἄλλους τέσσερα μέρη. Εἰς τό πρῶτον μέρος (κεφ. α΄ - β΄) ἐξαγγέλλεται ἡ λόγῳ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διαφθορᾶς

τιμωρία καὶ θεία κρίσις τῶν: Δαμασκοῦ, Φιλισταίων, Ἰδουμαίας, Ἀμμωνιτῶν, Μωαβιτῶν, ἀλλά καὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἰσραηλιτῶν. Εἰς τό δεύτερον μέρος (κεφ. γ΄ - ζ΄), τό ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπό τρεῖς προφητικούς λόγους, προφητεύεται ἡ καταστροφή τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ καὶ ἡ ἐξορία τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐνεκα τῆς πολυποικίλης ἀμαρτίας των. Τό τρίτον μέρος (κεφ. ζ΄ - θ΄ 10) περιλαμβάνει πέντε συμβολικά ὄραματα (ἀκρίδων, πυρός - ξηρασίας, ἀδάμαντος ἢ ἀλφαιδίου, ἰξευτοῦ καὶ κατακρημνίσεως τοῦ θυσιαστηρίου). Ὅλα αὐτά τά ὄραματα προμηνύουν τὴν καταστροφὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ λόγῳ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διαφθορᾶς του. Τό τέταρτον μέρος (κεφ. θ΄ 11-15) ὁμιλεῖ περί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας καὶ τῆς εἰδυλλιακῆς εὐτυχίας τῆς χρυσῆς ἐποχῆς τοῦ Μεσσίου. Ἀπό ὅλα αὐτά εἶναι προφανές ὅτι «κεντρικὴ ἰδέα τοῦ προφήτου Ἀμώς», ὁ ὁποῖος δικαίως χαρακτηρίζεται «ὡς κατ’ ἐξοχὴν προφήτης τῆς κρίσεως καὶ τῆς μετανοίας», εἶναι «ἡ κρίσις καὶ ἡ μετάνοια τοῦ Ἰσραήλ, δέν ἐλλεῖπει δ’ ὅμως ἀπό τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ οὐδ’ ἡ παραμυθία», ἡ παράκλησις καὶ ἡ ἐλπίδα» (προβλ. «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἔ.ἀ., σελ. 151).

«Ὁ Ἀμώς, δέν διέθετε μὀρφωσιν, εἶχε δέ ταπεινὴν καταγωγὴν. Ἐν τούτοις εἰς

τήν διατύπωσιν τῶν προφητειῶν του “ἀποδεικνύεται ὑπέροχος ποιητής, πλάττων τούς στίχους μέ ἀσύγκριτον ποιητικὴν τέχνην, μέ εὐρυθμίαν καί χάριν διατυπῶν τάς ἐννοίας, μέ ἀπαράμιλλον δεξιότητα ἐκλέγων καί πλέκων τάς εἰκόνας” ὁ Ἀμώς διατυπώνει τό ὑψηλόν του κήρυγμα «μέ μεγάλην ποιητικὴν δύναμιν, μέ ζωηρόν ὕφος, μέ πλοῦτον εἰκόνων καί ἐκφραστικὴν γλῶσσαν» (Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἔ.ἀ., σελ. 153). «Ὁ Ἀμώς ὡς κέντρον τῶν προφητειῶν του ἔχει τόν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπόλυτος κύριος καί παγκόσμιος, παντοδύναμος καί πανταχοῦ παρών (κεφ. θ' 2-4). Ἐπειδὴ δέ ὁ Κύριος εἶναι ὁ κυρίαρχος ὅλης τῆς κτίσεως, ὁ πανάγιος, τό ἀνώτατον ἠθικόν ὄν, διά τοῦτο ὁ Προφήτης πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι ὁ Κύριος θά τιμωρήσῃ τήν ἀποστασίαν καί διαφθοράν τοῦ Ἰσραήλ καί θά ἐπιφέρῃ καταστροφήν. Διά τόν Ἀμώς “ζητεῖν τό καλόν” σημαίνει ἐπιτελεῖν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ἐργάζεσθαι τό ἀγαθόν (κεφ. ε' 14-15)» (Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἔ.ἀ., σελ. 154).

«Τήν θεοπνευστίαν τοῦ Ἀμώς δέν πιστοποιοῦν μόνον οἱ ιδέες του, οἱ ὁποῖες αἰφνιδιάζουσι ἄρχοντας καί λαόν καί οἱ ὁποῖες εἶναι ὅμοιες πρός ἐκείνες τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ· οὔτε μόνον τό ἀκατάβλητον θάρρος καί ἡ παρρησία του. Τήν θεοπνευστίαν του πιστοποιοῦν καί δύο ἄλλα γεγονότα: α) Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς προφητείας του περί κατα-

στροφῆς τῆς Σαμαρείας· β) ἡ σαφής διδασκαλία του περί “ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἰσραήλ μέ βάθος Μεσσιακόν”. Ὁ θαυμάσιος ἐπίλογος (τό δ' μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀμώς) ὁμιλεῖ διά τήν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἰσραήλ καί τήν Μεσσιακὴν ἐποχὴν. Εἰδικώτερα δέ τό Ἀμώς θ' 15, δηλαδή ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ βιβλίου, ἀφορᾷ εἰς τήν ἀκατάλυτον βασιλείαν τοῦ Μεσσοῦ Χριστοῦ, δεδομένου ὅτι τό βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ κατεστράφη περί τό 70 μ.Χ. ἀπό τοὺς Ρωμαίους.

Ὁ Ἀμώς ὑπῆρξε φύσις ζωηρά, ἡ ζωηρότης του δέ αὐτῆ εἶναι ἀποτυπωμένη εἰς ὅλες τίς προφητείας του». Ὅμως «προσηγὴς πρός τοὺς πάσχοντας καί καταπιεζομένους, δριμύς καί ὀρμητικὸς πρός τοὺς δυνάστας καί ἐκμεταλλευτάς διεξάγει τόν ἀγῶνα μέ πνευματικὰ μόνον ἐφόδια, πρός τά ὁποῖα οἱ ἀντίπαλοι ἀντιτάσσουσι τήν βίαν καί τήν ὑλικὴν δύναμιν, ἥτις ἠνάγκασε μέν τόν Ἀμώς ... νά ἀποσυρθῆ τοῦ πεδίου τῆς δράσεως, δέν ἠδυνήθη ὅμως νά ἀποπνίξῃ τό πνεῦμα καί καταβάλλῃ τήν δύναμιν τοῦ προφητικοῦ κηρύγματος». Εἶναι δέ χαρακτηριστικόν ὅτι ἡ ἀνήσυχος ψυχὴ τοῦ Ἀμώς, ὁ ὁποῖος δέν ἔπαυε νά τονίζει ὅτι τό κοινωνικόν κακόν εἶναι οὐσιαστικῶς ἠθικόν κακόν καί ὅτι λαός, πού ἀποστατεῖ ἀπό τόν ἅγιον Νόμον τοῦ Θεοῦ θά καταστραφεῖ, ἀναπαύεται τελικῶς μέ τό ὄραμα τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Μεσσοῦ (Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἔ.ἀ., σελ. 155).

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Διάβασα σέ ἡμερήσια ἐφημερίδα γιά τόν καρδιοχειρουργό Αὐξέντιο Καλαγκό, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ὁ καλύτερος μαθητής τοῦ Μαγκντί Γιακούμπ καί ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἕνα ζωντανό μήνυμα ἐλπίδας ὅτι ἡ ἀνθρωπιά δέν ἔχει χαθεῖ.

Τό ὄνομά του ἔχει συνδεθεῖ μέ τή σωτηρία πολλῶν καρδιοπαθῶν στό Λίβανο, στή Γεωργία, στή Σερβία, στήν Κύπρο, στήν Ἰνδία, στό Μαρόκο, στήν Ἀλγερία, στόν Μαυρίκιο, στή Μοζαμβίκη, στήν Ἐρυθραία, στό Κιργιστάν, στή Μαδαγασκάρη, στή Βενεζουέλα, στήν Οὐκρανία καί στήν Μποτσουάνα. Ὁ Ἑλληνας καρδιοχειρουργός Αὐξέντιος Καλαγκός δέν ἀπέκτησε τυχαῖα τόν τίτλο τοῦ «γιατροῦ τῶν φτωχῶν παιδιῶν». Στά 23 του ἀποφοίτησε ἀπό τήν Ἀμερικανική Ἱατρική Σχολή τῆς Κωνσταντινούπολης καί στά 40 του ἔγινε τακτικός καθηγητής στό Πανεπιστήμιο τῆς Γενεύης. Ἀργότερα ἦταν ὁ καλύτερος μαθητής τοῦ κορυφαίου καρδιοχειρουργοῦ Μαγκντί Γιακούμπ. Ἰδρυτής τοῦ φιланθρωπικοῦ ιδρύματος «Καρδιές γιά ὅλους», ὁ Ἑλληνας γιατρός ἀπό τήν Πόλη μαζί μέ τήν ομάδα του δέν κάνει τίποτα ἄλλο ἀπό τό νά χειρουργεῖ καθημερινά δωρεάν ὅλα τά παιδιά στίς φτωχές συνοικίες τοῦ κόσμου, μόνο καί μόνο γιά νά ξαναδεῖ τό χαμόγελο στά χεῖλη τους. «Μπορεῖ

νά ἀκουστεῖ κοινότυπο, ἀλλά εἶναι ἀλήθεια: ἡ μόνη μου ἀνταμοιβή εἶναι τό χαμόγελο τῶν παιδιῶν πού ἔχω σώσει καί ἡ χαρά πού νιώθουν οἱ οἰκογένειές τους. Αὐτά μοῦ ἀρκοῦν» λέει περήφανος. Ζεῖ στήν Ἰεμένη, ἀλλά ὅπουδῆποτε στό κόσμο κι ἂν τόν χρειαστοῦν, δηλώνει παρών. Δουλεῖ δεκαοχτώ ὥρες τήν ἡμέρα, ὅμως ὅπως λέει δέν κοιτάει ποτέ τό ρολόι του: «Στήν Ἰεμένη, πού εἶναι ἡ βάση μου, χειρουργῶ κάθε μήνα περίπου σαράντα μέ πενήντα περιστατικά. Ὅταν ταξιδεύω γιά φιλανθρωπικό σκοπό, εἶμαι ικανός νά χειρουργήσω περίπου πενήντα περιστατικά μέσα σέ δέκα μέρες. Ὑπερβαίνω τίς δυνάμεις μου. Δουλεύω περίπου δεκαοχτώ ὥρες τήν ἡμέρα καί τά Σαββατοκύριακα».

Ὁ πρῶτος ἀνθρώπος πού τοῦ ἔδειξε τό δρόμο τῆς φιλανθρωπίας ἦταν ὅπως ἀποκαλύπτει ὁ ἴδιος— ὁ πατέρας του, κορυφαῖος παθολόγος στήν Κωνσταντινούπολη: «Ἀπό τά παιδικά μου χρόνια θυμᾶμαι ὅτι ὁ πατέρας μου μοῦ ἔλεγε νά ἀφουγκράζομαι τόν πόνο τῶν ἀνθρώπων καί εἰδικά αὐτῶν πού ζοῦν στή φτώχεια. Πρέπει νά ξέρετε πώς κάθε φορά πού χειρουργῶ πάνω ἀπό τό χειρουργικό τραπέζι δέν κάνω τίποτα ἄλλο ἀπό τό νά ἐπικαλοῦμαι τόν Θεό. Ἀμέσως μετά, ὅταν ὅλα πᾶνε καλά, σέ κάθε εὐκαιρία θαυμάζω τό ἔργο τοῦ Θεοῦ πάνω σέ μᾶς τούς ἀνθρώπους. Ναι,

λοιπόν, πιστεύω στον Θεό. "Άλλωστε, ό παππούς μου ήταν ιερέας».

"Έρχεται όμως κάποια στιγμή στη ζωή, όπως λέει ό κ. Καλαγκός, πού όλοι οί άνθρωποι νιώθουν πώς κάποια πράγματα είναι υπεράνω τών δυνάμεών τους: «Θυμάμαι πρίν από έννιά χρόνια είχα χειρουργήσει ένα δύσκολο περιστατικό στη Μοζαμβίκη. Ένα παιδί 3 ετών με καρδιακή άνεπάρκεια, τό όποιο όμως άπεβίωσε τρεις ήμέρες μετά την επέμβαση και ένώ νοσηλεύοταν στην έντατική μονάδα. Όταν πήγα νά συζητήσω τίς αιτίες του θανάτου μέ τή μητέρα του, έμαθα έκπληκτος ότι αυτή ή γυναίκα ήταν έγκυος 7 μηνών και μόλις πρίν από δύο μήνες είχε χάσει και τόν σύζυγό της. Είχε, λοιπόν, πουλήσει τά πάντα για νά μπορέσει νά μεταφέρει τό άρρωστο παιδί της από τό χωριό στην πρωτεύουσα, στό ιατρικό μας κέντρο, ένώ ταυτόχρονα την είχαν εγκαταλείψει φίλοι και συγγενείς. Τό κλάμα και ό πόνος αυτής της γυναίκας πού δέν είχε χρήματα ούτε για νά θάψει τό παιδί της μέ έκαναν νά καταλάβω, μέ τόν πιό σκληρό τρόπο, τί σημαίνει ζωή. Της έδωσα άμέσως όλα μου τά χρήματα, όλο μου τό μισθό και ζήτησα από τόν διευθυντή του ιατρικού κέντρου νά της δώσει δουλειά στό μαγειρείο της μονάδας, όπως και έγινε. Σήμερα είναι ευτυχισμένη. Γέννησε τελικά δύο παιδάκια και συνεχίζει μέχρι σήμερα νά δουλεύει στό ίδιο κέντρο».

Είναι αυτές οί συνθήκες στις χώρες του Τρίτου Κόσμου πού μου δίνουν την έντύπωση πώς όρισμένα πράγματα έξακολουθούν νά είναι υπεράνω τών δυνάμεών μου, όμως ποτέ δέν λυγίζω. Βέ-

βαια, για νά αλλάξουν οί συνθήκες ζωής και τό βιοτικό επίπεδο σε αυτές τίς χώρες πρέπει οί μεγάλες δυνάμεις νά δούν διαφορετικά τίς αιτίες της φτώχειας. Παρά τό γεγονός ότι έχει βραβευτεί δεκάδες φορές από διεθνείς οργανισμούς και ιδρύματα, δέν έχει αλλάξει ούτε στό έλάχιστο τίς συνθήκες του και τό χαρακτήρα του: «Σας λέω μετά λόγου γνώσεως πώς όλα αυτά τά χρόνια όσο ακριβώς προχώρησα σε έπιστημονικό και σε φιλανθρωπικό επίπεδο, άλλο τόσο προσπαθώ νά είμαι ταπεινός, και αυτό είναι τό μεγαλύτερο ιδανικό στη ζωή». Τί κι άν έχει θυσιάσει τό χρόνο του και την οικογενειακή του ζωή; Έκείνο πού έχει σημασία –όπως λέει– είναι νά είσαι χρήσιμος για τόν διπλανό σου. Αυτό προσπαθεί νά μεταλαμπαδεύσει και στά Αυτό προσπαθεί νά μεταλαμπαδεύσει και στά δύο παιδιά του –τίς έλάχιστες ώρες πού είναι κοντά τους. Όμως, ό Αυξέντιος Καλαγκός δέν έχει μόνο τόν Κωνσταντίνο και τόν Άλέξανδρο. Έχει σάν παιδιά του 9.000 φτωχά άγγελούδια πού δέν είχαν πρόσβαση στη δημόσια και δωρεάν υγεία τών χωρών πού ζούσαν, στά όποια χάρισε άφίλοκερδώς τό δικαίωμα νά αναπνέουν και νά μπορεί ή καρδούλα τους νά χτυπάει κανονικά. Αν ρωτήσουμε στό δρόμο χιλια άτομα τόν σωτήρα γιατρό δέν θά τόν ήξερε κανείς. Γιατί άραγε; Γιατί τά ΜΜΕ πιστεύουν ότι δέν θέλουμε ή δέν πρέπει νά ξέρουμε γι' αυτούς τούς άνθρωπους.

Μέ τιμή και ευχαριστίες,
για τή φιλοξενία
Έλένη Βλαχοπούλου

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια: Σταῦρος Τερζῆς

- Διονυσίου Ψαριανοῦ († Μητρ. Σερβίων καί Κοζάνης): *Ἐπί πτερύγων ἀνέμων: ραδιοφωνικές ὁμιλίες: 1984, τόμος 2*, ἔκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος, Ἀθήνα 2012.
- *Ἰατρόν καί ποιμένα, Ὕμνοι ἀπό τήν ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Λουκά τοῦ ἱατροῦ. Ψάλλει ὁ βυζαντινός χορός ΤΡΟΠΟΣ*, ἔκδ. Ἱερά Μονή Σαγματᾶ, Ἀθήνα 2012.
- Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καί Σελίνου, *Μητροπολίτης Εἰρηναῖος Γαλανάκης. Ἀείφωτος πορεία*, ἔκδ. Ἱ. Μητροπόλεως Κισάμου καί Σελίνου, Κίσαμος 2011.
- Ἱεροθέου Βλάχου (Μητρ. Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου): *π. Ἰωάννης Ρωμανίδης: Ἐνας κορυφαῖος δογματικός θεολόγος τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, ἔκδ. Ἱερά Μονή Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), Ἀθήνα 2012.
- Καρούσου Καλλινίκου (Μητρ. Πρ. Πειραιῶς): *Μεγάλες ἀλήθειες μέ ἀπλά λόγια: Ὁδηγός πνευματικῆς ζωῆς*, ἔκδ. Δομή - Ἀρχονταρίκι, Ἀθήνα 2012.
- Κορναράκη Κωνσταντίνου: *Ὁ ἄνθρωπος ἀπέναντι στήν εἰκόνα του. Κείμενα πατερικῆς ἀνθρωπολογίας καί ἠθικῆς*, ἔκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2011.
- Κωστόφ Ἰωάννου (ἀρχιμ.): *Μικρή κλίμακα*, ἔκδ. Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἀθήνα 2012.
- Τοῦ ἰδίου: *GPS γιά τόν παράδεισο*, ἔκδ. Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἀθήνα 2012.
- Μεταλληνοῦ Γεωργίου (πρωτοπρ.): *Ἐνορία: Ὁ Χριστός ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 2012.
- Milosevich Nenad, *Λειτουργικοκανονικές μελέτες*, ἔκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2012.
- Πατρώνου Γεωργίου: *Χριστιανισμός: Ἐκκλησία ἢ θρησκεία. Ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας καί τό «ψεῦδος» τῆς θρησκείας*, ἔκδ. 89,5 - Ραδιοφωνικός Σταθμός τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήνα 2012.
- Ρόουζ Σεραφεῖμ (ἱερομ.): *Ἡ ὀρθοδοξία καί ἡ θρησκεία τοῦ μέλλοντος*, ἔκδ. Μορφή - Ἐκδοθήτω, Ἀθήνα 2011.
- Σαμοθράκη Ντίνας (μτφρ.): *Τό φῶς πού ξυπνᾷ τήν καρδιά. Διαλεχτές σελίδες τῆς Φιλοκαλίας γιά τήν αὐτοσυγκέντρωση, τήν αὐτογνωσία καί τήν νοερά προσευχή*, ἔκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2012.
- Σταύρου - Μιχάσκι Δημητρας, Σταμάτη Σταυρούλας: *Πρόσφορο καί ἄρτος. Ἐκκλησιαστική ζωή, ἀγιολογικές μαρτυρίες, ἱστορία, συνταγές*, ἔκδ. Ἄθως - Σταμούλη, Ἀθήνα 2012.
- Χολέβα Κωνσταντίνου: *Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καί ἡ παράδοση τοῦ Γένου (200 χρόνια ἀπό τήν ὀσιακή κοίμησή του)*, ἔκδ. Ἱερά Μητρόπολη Γλυφάδας, Ἀθήνα 2010.

- Χρυσοστόμου Σταμούλη: *Ὡσπερ ξένος καί ἀλήτης ἢ Σάρκωση: Ἡ μετανάστευση τῆς ἀγάπης*. Ἀκρίτας 2010. Προλογίζει ὁ Σεβ. Νιγηρίας κ. Ἀλέξανδρος.

Ὁ συγγραφέας ἀποτελεῖ μία θαυμαστή ἐκπληξη γιὰ κάθε, φαντάζομαι, ἀναγνώστη, μέ τὴν βιωμένη σκέψη του, τὴν πρωτότυπη ἔκφρασή του καὶ τὸν περίφημο ρέοντα λόγο του. Χειρίζεται τὸ θέμα του χρησιμοποιώντας τὴν ποίηση, τὴν πεζογραφία, τὸν κινηματογράφο, ἀλλὰ μένει στερεωμένος σ' αὐτὸ πού τὸν ἀπασχολεῖ καὶ πού εἶναι ἡ θεολογικὴ θεώρηση φαινομένων τῆς σύγχρονης ζωῆς ἀπὸ σκοπιᾶς καθαρὰ ὀρθοδόξου. Τὸ σύντομο, πυκνὸ ἀλλὰ καὶ τόσο ἔντονα παλλόμενο ἀπὸ τὴν ἀγωνία τοῦ παραγκωνισμοῦ ἢ τῆς ἄγνοιας τῆς μυστηριακῆς διάστασης τῆς Ἐκκλησίας, ποιητικὸ κείμενό του διαβάζεται ἢ καλύτερα γίνεται αἰσθητὸ σάν νὰ ταυτίζεται μέ τὴν κραυγὴ τοῦ Δοξαστικοῦ τοῦ Ὁρθρου τοῦ Μ. Σαββάτου καὶ τὴν ἰκεσία τοῦ Ἰωσήφ στὸν Πιλάτο «δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένο». Εἶναι ἡ κραυγὴ ἑνὸς βαθεία θρησκευομένου ἀλλὰ καὶ ἐξίσου σκεπτόμενου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας, ὁ ὁποῖος ἐντοπίζει τὴν ἀσθένεια τοῦ ἐκστατικοῦ, ἰδεαλιστικοῦ καὶ ἐν τέλει ἰδεολογικοῦ Χριστιανισμοῦ, πού ἀγνοεῖ τὴν ἱστορία, τὴ φύση, ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, ὅπως γράφει, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπου ὁ ἄλλος, ὁ ὁποῖος ξένος, δέν εἶναι τὸ σημεῖο ἐκκλησιασμοῦ τοῦ ἐγὼ στό ἐσύ, ἀλλὰ ὁ τόπος φανέρωσης τῶν ἰδιοτελῶν συνδρόμων τοῦ εὐεργέτη, τοῦ σωτῆρα, τῆς φιλανθρωπῶς ἀσκουμένης σέ πεδίο βολῆς ἀνωτερότητας! Ἕνα βιβλίο μικρὸ πού θὰ τὸ κρατῆσει ὁ ἀναγνώστης ἀρκετὰ ἀφοῦ τὸ κλείσει, γιὰ νὰ συνέλθει ἀπὸ τὴν γροθιά στὴ βολεμένη συνείδηση τοῦ σήμερα.

- Εὐαγγέλου Λέκκου: *Σύγχρονοι Γέροντες-5: Γέρων Ἄνθιμος ὁ Ἀγιαννανίτης (1913-1996)*, Σαῖτης.

Ὁ συγγραφέας, παρουσιάζοντας ἕνα σύγχρονο «γέροντα», προσεγγίζει εἰσαγωγικά μέ τρόπο συνοπτικὸ ἀλλὰ καὶ πολὺ κατατοπιστικὸ τὸν ὄρο, παλαιότερα καὶ στὴν ἐποχὴ μας, ξεκαθαρίζοντας καὶ ὀρισμένες στρεβλώσεις του. Ἡ μορφή τοῦ γέροντα Ἄνθιμου, τοῦ Ἀγιαννανίτη καὶ Πνευματικοῦ, γνωστὴ τόσο στό Ἅγιον Ὅρος ὅσο καὶ σέ πολλοὺς προσκυνητές, οἱ ὁποῖοι ἀναπαύονταν στό πετραχῆλι του, σχιγραφεῖται μέ τρόπο πού παρέχει ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν βίο καὶ τὴν ἀσκησὴ του στό Περιβόλι τῆς Παναγίας, ἀλλὰ ταυτόχρονα πλέκεται ἀπὸ τὸν ἐμπειρο θεολόγο καὶ μέ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, τοὺς Πατέρες καὶ ἀσκητικὰ κείμενα. Ἀποτελεῖ, μέ ἄλλα λόγια, διδακτικὸ κείμενο, πού προσφέρει ἕνα σημαντικὸ πρό-

τυπο άσκητῆ καί ύλικό γιά ένδοσκόπηση καί καταρτισμό. Τό βιβλίό εἶναι μέρος σειρᾶς μέ άνάλογες σύγχρονες μορφές, ἡ άγιότητα τῶν όποίων μαρτυρεῖται άπό λαϊκούς καί μοναχούς, χρήσιμο καί εὐχάριστο άνάγνωσμα γιά κάθε άναγνώστη.

- Κώστα Καραστάθη: *Μέγας Κωνσταντῖνος. Κατηγορίες καί άλήθεια. Ίστορική Μελέτη. Προλογίζει ό Κ. Χολέβας. Εκδόσεις ΊΑθως, ΊΑθήνα 2012.*

Ή γνωστός άπό πολλῶν έτῶν ίστορικός παρουσιάζει τήν μορφή τοῦ πρώτου χριστιανοῦ αὐτοκράτορα σέ τρίτη έμπλουτισμένη καί ένημερωμένη έκδοση, πού άποτελεῖ άσφαλῆ καί τεκμηριωμένη προσωπογραφία του καί πλήρη καί άναντίρρητη άνατροπή τῶν ψευδῶν καί παραχαραγμένων κατηγοριῶν, τίς όποιες προσῆψαν κατά καιρούς οἱ γιά διάφορους λόγους έχθροί του καί οἱ διῶκτες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τό είδος αὐτό βέβαια δέν λείπει ποτέ άπό καμία έποχή καί άσφαλῶς άπό τό περιβάλλον μορφῶν πού υπερέβησαν σέ δράση καί προσφορά τόν καιρό τους. Ή μελέτη εἶναι σημαντική εὐεργεσία τόσο άπό θρησκευτικῆς ὅσο καί άπό πολιτικῆς πλευρᾶς, καθώς δίνει τήν εὐκαιρία σέ συνειδητούς ίστορικούς, μακράν άπό χαλκεῖα καί διαβολές, πού υιοθετήθηκαν καί άπό νεότερους «μελετητές», νά άναστυλώσουν μορφές ὅπως ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καί ἡ μητέρα του Ἁγία Ἐλένη. Αὐτό πού έντυπωσιάζει τόν άναγνώστη εἶναι ἡ μακρά σειρά ίστορικῶν κειμένων τῶν πρώτων χριστιανικῶν αλλά καί τῶν βυζαντινῶν αἰῶνων, πού ἔχει ὑπ' ὄψη του ὁ συγγραφέας, παράλληλα μέ τήν σύγχρονη έπιλεγμένη σχετική βιβλιογραφία.

- Σάββα Ἁγουρίδη: *Υπόμνημα στήν έπιστολή τοῦ άγίου Ἰακώβου. Εκδόσεις «ΊΑρτος ζωῆς», ΊΑθήνα 2012.*

Τῆ μελέτη τοῦ γνωστοῦ θεολόγου καθηγητῆ Σ. Ἁγουρίδη, επανεκδίδουν οἱ κληρονόμοι του παρουσιάζοντάς την, σύμφωνα καί μέ τήν έπιθυμία τοῦ συγγραφέα, μεταγραμμένη στήν νεοελληνική, μέ βάση τήν α' έκδοση, ἡ όποία εἶχε κυκλοφορηθεῖ τό 1956. Συγγραφέας τοῦ κειμένου θεωρεῖται ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἁδελφόθεος καί πιστεύεται ὅτι ἡ έπιστολή αὐτή γράφηκε πιθανότατα στά Ἱεροσόλυμα μέ τήν βοήθεια έλληνομαθέστατου γραμματέα, πάνω στή βάση ὁμιλίας τοῦ Ἰακώβου γραμμένη στά άραμαϊκά. Οἱ λόγοι γιά τούς όποιούς γράφηκε ἡ Ἐπιστολή καί ὁ χρόνος συγγραφῆς της εἰκάζονται άπό τό περιεχόμενό της, διότι δέν ὑπάρχουν σχετικές πληροφορίες. Ὁ συγγραφέας στή σύντομη εισαγωγή του θίγει καί δίδει άπαντήσεις γιά ὅλα αὐτά τά θέματα, κάνει λεπτομερῆ ὑπομνηματισμό τοῦ κειμένου χωρίζοντάς το σέ προοίμιο, κύριο θέμα, έπίλογο καί τελικές προτροπές καί στό τέλος παρέχει τῆ βιβλιογραφία πού χρησιμοποιήθηκε κατά τήν συγγραφή τοῦ κειμένου. Τό κείμενο, παρατηρεῖ, ὁ συγγραφεύς, εἶναι μία ζωντανή, άπό πηγαία πίστη καί έλπίδα στόν Ἰησοῦ Χριστό, άντιμετώπιση έπειγόντων ἠθικῶν καί κανονικῶν προβλημάτων τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων, πάντοτε έπίκαιρη, γιά κάθε άναγνώστη, άφοῦ τόν θέτει πρό τῶν εὐθυνῶν γιά τίς άμαρτίες του καί τοῦ προσφέρει ταυτόχρονα τήν έλπίδα τῆς λύτρωσης μέσα άπό τήν μετάνοια καί τήν παράκληση.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Σέ κλίμα συγκίνησης καί μέ εἴκοσι δύο Κληρικούς λειτουργούς ἀπό διάφορες Μητροπόλεις, στίς 28.4.12, ὁ Σεβ. Γλυφάδας κ. Παῦλος, κατά τήν διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας στόν Ἰ.Ν. Εἰσ. Θεοτόκου Τερψιθέας Γλυφάδας, χειροτόνησε εἰς Διάκονον τόν Λαμπαδάριο τοῦ Ἰ. Ναοῦ, Θεολόγο καί Ἀναγνώστη κ. Ἰ. Θίλιζα.

● Σέ κατανυκτική ἀτμόσφαιρα ὁ λαός τῆς Κύμης, μέ προεστῶτα τόν Σεβ. κ. Σεραφεῖμ, τίμησε καί ἐφέτος τό θαῦμα πού συντελέσθηκε πρῖν ἀπό περίπου ἑκατόν πενήντα χρόνια μέ τήν μεταφορά τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἀγίου Σεραφεῖμ ἀπό τό ὄρος Δομβό τῆς Βοιωτίας, καί τήν ἀπαλλαγή τῆς περιοχῆς ἀπό σμήνη ἀκρίδων, πού κατέστρεφαν τά ἀμπέλια. Ἐκτοτε τιμᾶται ἡ μνήμη τοῦ θαυματουργοῦ Ἀγίου, συχνά καί μέ τήν μεταφορά λειψάνων του, συνήθως ὅμως μέ τήν λιτάνευση τῶν εἰκόνων τῶν τεσσάρων Ἰ. Ναῶν τῆς Κύμης, καθῶς καί τῶν Ἀγίων Μιχαήλ Συνάδων, Τρύφωνος καί τοῦ τιμωμένου Ἀγίου, πρὸς τήν ἐκκλησία τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ.

● Μέ ιδιαίτερη λαμπρότητα ἡ Λάρισα τίμησε κι ἐφέτος τόν πολιοῦχο καί προστάτη της Ἅγιο Ἀχίλλιο Ἐπίσκοπο Λαρίσης, τόν θαυματουργό καί μυροβλύτη, τά Ἱερά Λείψανα τοῦ ὁποῦ φυλάσσονται στόν ὁμώνυμο Ἰ. Ναό, παρουσία τοῦ Ἀγίου, τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου.

● Στίς 13.05.12, μετά τή θ. Λειτουργία οἱ Κατηχητικές Συνάξεις τῶν Ἰ.Ν. Ἀγίου Νεκταρίου Βούλας καί Εἰσ. Θεοτόκου Βάρης, πραγματοποίησαν κοινή Προσκυνηματική Ἐκδρομή στόν Ἰ.Ν. Ἀγ. Νεκταρίου Καμάριζας.

● Στίς 13.05.12, Κυριακή τῆς Σαμαρείτιδος, τελέσθηκαν τά ἐγκαίνια τοῦ Ἰ. Ν. Ἀναστάσεως Χριστοῦ τῆς Ἰ.Μ. Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς, κατά τή δεύτερη ἐτήσια πανήγυρη του, ἑορτή τῆς Ἀγ. Μεγαλομάρτυρος Φωτεινῆς. Τήν παραμονή ἔγινε ἡ κατάθεση τῶν Ἰ. Λειψάνων ἐπί τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς καί τελέστηκε ὁ Μ. Ἀρχιερατικός Ἐσπερινός τῶν Ἐγκαινίων, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μ Λάμπης κ. Εἰρηναίου. Κατά τόν Ὅρθρο χοροστάτησε ὁ Σεβ. Χόνγκ Κόνγκ κ. Νεκτάριος καί ἀκολούθησε ἡ Τελετή τῶν Ἐγκαινίων ἀπό τόν Σεβ. κ. Νικόλαο. Τῆς Θ. Λειτουργίας προεξῆρχε ὁ Σεβ. Λάμπης μέ τή συμμετοχή πολλῶν κληρικῶν καί πλήθους πιστῶν.

● Μετά ἀπό αἴτημα τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Δημητρίου, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Διαυλείας κ. Γαβριήλ χειροτόνησε σέ Διάκονο στίς 13.05.12 στόν Ἰ.Ν. Ἀγ. Εἰρήνης Γαλατσίου τόν κ. Γεώργιο Κολλιό, θεολόγο, ἱστορικό καί παιδαγωγό, ἕγγαμο, ὁ ὁποῖος θά ὑπηρετήσῃ σέ Ἰ. Ναό τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

● Στίς 13.05.12, Κυριακή τῆς Σαμαρείτιδος, ὅποτε πανηγυρίζει ὁ Ἰ.Μ. Ναοῦ τῆς Ἀγίας ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Φωτεινῆς, ἡ Ἰ.Μ. Ν. Σμύρνης τίμησε τόν πο-

λιό Ἀρχιμ. Βασίλειο Τζοβλά, ἐφημέριο καί ἱερατικῶς προϊστάμενο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, κατά τήν συμπλήρωση τῶν ἐνενήντα ἐτῶν του καθῶς καί πενήντα ἐτῶν συνεχοῦς καί καρποφόρου ἱερατικῆς διακονίας στόν ἴδιο Ναό (1962-2012).

● Μέ ἀφορμή τίς ἐκδηλώσεις τίς ὁποῖες διοργανώνουν ἐφέτος ἡ Ἱ.Μ. Χαλκίδος καί ὁ Δήμος Σκοπέλου γιά τήν συμπλήρωση 1650 ἐτῶν ἀπό τό μαρτύριο τοῦ Ἀγίου Ρηγίνου, πολιούχου Σκοπέλου (25.02.362), 400 ἐτῶν ἀπό τήν ἴδρυση τῆς Ἱ.Μ. Τιμ. Προδρόμου Σκοπέλου (1612) καί 300 ἐτῶν ἀπό τήν ἐπανίδρυση τῆς Ἱ.Μ. Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Σκοπέλου (1712) τελέσθηκε στήν Ἱ.Μ. Ἀγίου Ρηγίνου Πανηγυρική Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου μέ τή συμμετοχή καί τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δημητριάδος κ. Ἱγνατίου, Κορίνθου κ. Διονυσίου, Θηβῶν κ. Γεωργίου καί Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου.

● Στίς 21.05.12, ἑορτή τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καί Ἐλένης, τελέσθηκε στόν ὁμώνυμο ναό τῆς παραλίας τῆς πόλεως Βόλου Παν. Θ. Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Ζάμπιας & Μαλάου κ. Ἰωακείμ, συλλειτουργοῦντος τοῦ Σεβ. Δημητριάδος κ. Ἱγνατίου, ὁ ὁποῖος τέλεσε καί τήν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ Διακόνου π. Σταύρου Μαλλιαροῦ.

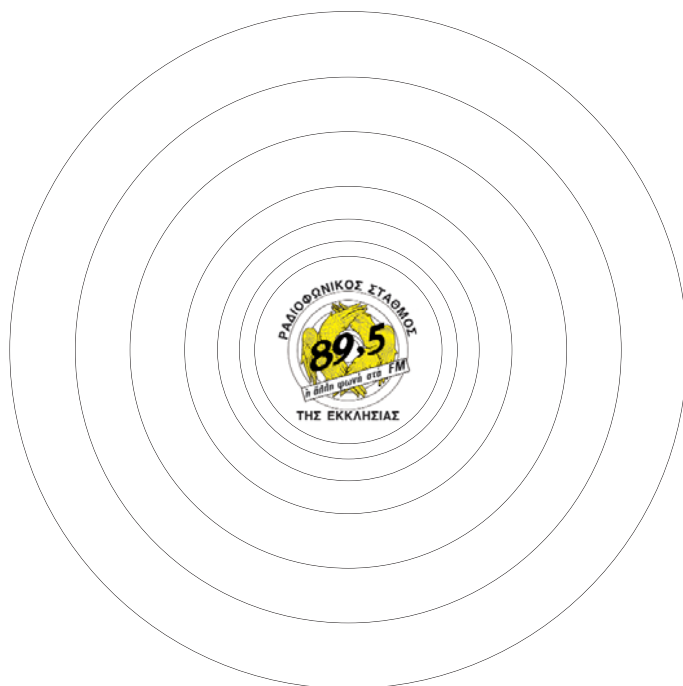
● Τό Πολιτιστικό Ἰδρυμα Τραπεζῆς Κύπρου καί ἡ Ἐκκλησιαστική Ἐπιτροπή τοῦ Ἱ.Ν. Παναγίας Φανερωμένης στή Λευκωσία συνδιοργάνωσαν ἔκθεση μέ τίτλο «Ἡ Κυρά τῆς Λευκωσίας. Ἡ Φανερωμένη καί τά κειμήλιά της». Τά 100 καί πλέον κειμήλια τῆς ἔκθεσης ἐκτίθενται γιά πρώτη φορά στό κοινό. Ἡ ἔκθεση καί ἡ συνοδευτική ἔκδοση ἐπιχειρεῖ νά παρουσιάσει διαχρονικά τήν ἱστορία καί τήν προσφορά τοῦ ναοῦ στήν ἐντός τῶν τειχῶν πόλη τῆς Λευκωσίας καί στόν τόπο ἐν γένει.

● Τούς προστάτες τῆς Ἀγίους Δημήτριο καί Παῦλο τίμησε στίς 22.05.12 ἡ Τρίπολη. Στίς ἑορτές συμμετείχαν οἱ Σεβ. Νεαπόλεως κ. Βαρνάβας, Πατρῶν κ. Χρυσόστομος, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Διαυλείας κ. Γαβριήλ καί Σαλώνων κ. Ἀντώνιος καί ὁ Σεβ. Μαντινείας κ. Ἀλέξανδρος. Τήν παραμονή, στόν Ἱ.Ν. Προφ. Ἡλιοῦ, ὅπου μεταφέρθηκαν τά λείψανα τῶν Νεομαρτύρων ἀπό τήν Ἱ.Μ. Βαρσῶν, τελέσθηκε Παν. Ἀρχιερ. Ἐσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Διαυλείας κ. Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος κήρυξε τόν Θ. Λόγο. Ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς τελέσθηκε πολυαρχιερατική Θ. Λειτουργία, στήν ὁποία προέστη καί ὁμίλησε ὁ Σεβ. Νεαπόλεως κ. Βαρνάβας. Στόν Μεθεόρτιο Ἐσπερινό προέστη ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Σαλώνων κ. Ἀντώνιος. Ἀκολούθησε Λιτανεία ἡ ὁποία κατά παράδοση ἐκκινᾶ ἀπό τόν Ἱ.Ν. Προφ. Ἡλιοῦ. Τά λείψανα παρέμειναν στήν πόλη ὡς τό βράδυ τῆς 24ης Μαΐου.

● Στίς 12.05.12, ἀπό ἄγνωστη αἰτία, πυρκαϊά στόν Ἱ.Ν. Ἀγ. Νικολάου Περάματος, κατέστρεψε τό ἥμισυ τοῦ ἐξοπλισμοῦ του καί σχεδόν ὅλες τίς ἀγιογραφίες του. Ὁ ναός, ἔργο προσφορᾶς τῶν ἀδυνάτων οικονομικῶς ἐνοριτῶν, παρουσιάζει ζωηρή πνευματική κίνηση καί χρειάζεται ἄμεση ἀποκατάσταση.

Είδοποίηση για τούς παραλήπτες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος»

Ἐνημερώνουμε τούς κληρικούς ἀναγνώστες τοῦ «Ἐφημερίου» ὅτι λόγω τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καί τῆς εὐρύτερης δυσμενοῦς οικονομικῆς καταστάσεως, τὰ Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, μέ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τό παρόν δέν θά ἀποστέλλονται μέ τὰ Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα στήν διεύθυνσή σας, ἀλλά στίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις, προκειμένου νά διανέμονται κατά τίς Ἱερατικές Συνάξεις στούς δικαιούχους Ἐφημερίου.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203